

Drugiey Księgi, Pierwsza Część.

Cudownie to tedy Bogiemu przypisać / iż Drzewo Krzyża Pana
Paniego nie było / gdy go na pocieche w lernym Chrystusowym
w dzielano. Przeto powołam wizwy mianowanym Heretyczom /
że się może tak wiele (lubo nie według ich labialnych imáginacjey /
albo fántázyey) partykułek Drzewa tego Świętego znajdować na
świecie ; iż gdyby wszyskie były zgromadzone z jednoznane / żeby
teraz był z nich daleko wielki Krzyż niżeli kiedy był na Kalwarze :
Jako kiedyby Bog chciał wszyskie te sztuki Chleba zgromadzić do
jednej kupy / Etoremi Chrystus Pan piec Tysięcy ludzi dostates
cznie na karmil / y znich znowu piecioro chleba uczynić : Niczho
bie pomysły Luterań i Kalwinista / iako Kozy chleb z nich mus
iałby być wielki / y ono pachole który był ten chleb przyniosł / pe
wnie niezániosły go znowu w koścu do domu swego / ani podobno
wieden się Okret niezbrał / według argumentacji Kalwina o
Drzewie Krzyża Panięiego.

Jako tedy cudownie Bog rozmnażał Drzewo Krzyża Świe
tego w Jerozalem przesz umnieszenia jego / tak też cudownie mogł
by go znowu zgromadzić / y do swej własnej miary / iako był przed
tym przygotowany ; iako też właśnie będzie / kiedy się pokaże przy
onym ostatnim Sądzie Chrystusowym. Gdyż też na ten czas ludzie
zmartwychwstaną pod jedne miare / tak Olbrzymowie wielcy /
iako y dsiatki malusienkie / nie w swojej staturze iako byli
przedtem / ale pod miare Chrystusa Pana
według Apostoła Pawła S.

Ephes. 4.

WTORA

WTORACZE SC DRVGIEY KSIEGI

O DRZEWIE KRZYZA SWIETEGO,
Z strony oddawania onemu powinney
UCZCIWOSCI.

Ło nisprzyjaciele Krzyża Świętego niewierni heretycy o tym Drze
wie przenaydrożnym / na którym Zbawiciel świata Chrystus
Jesus umarł dla zbawienia naszego / niemniej rozumieja tylko tak
iako o innym Drzewie prostym / oceniwości onemu żadnej nieoddad
ając / ani oney temu nieprzyznawając. W tey tedy Części pokaz
uje się z Doktorów Kościoła Świętego / iako temu Drzewu Zbaw
ieniemu / ma się oddawać uczciwość. Przytym iako w Mondra
chów świecie / to Drzewo Święte było żałże w wielkim poważes
niu / Ktory godna czesci onemu oddawał.

ROZDZIAŁ I.

Komu y iaka powinna się oddawać uczciwość.

Według nauki Doktora Anselmiego Thomasa Świętego
z Aquino z. p. q. 25. art. 1. wolsnie powinna się oddawać ucza
ciwość / rei subsistenti, naturze albo Personie rozumnej / w tros
cey się znajdująca godność / y wyniosłość. Causa , inquit ,
honoris est , ex quo ille qui honoratur , habet aliquam ex
cellentiam. Ziż Bog jest Panem nieba y lermie / y Stworzącies
iem wßyfliw rzeczy stworzonych które bowie są na świecie : Tes
dy onemus

dy onemu ma się oddawać taż wczłiwosć od swego stworzenia/lao. Ta żadnemu jego stworzeniu nienależy / ale nieskończonie wieleja
y zacniejsza nad wszelkie stworzenie.

Ta wczłiwosć y dawale ktorę Bogu oddałemy Matywia Thesologowie Latria: A ta zde ktorę oddałemy Świętemu jego / żowie
się Dulia, ktorę to obok flory / lubo secundum primam nomi-
nis impositionem, iebnach rzech znacza: Latria albowiem iako
y Dulia ktorę sa flora Greckie/znacza nietakie poddanie / ser-
uitutem & subiectionem, względem zieloności. Według
iebnach pospolitego rozumienia/ ex communi vnu Theologo-
rum in Diuina Scriptura, Conciliis, & Sanctis Patribus
fundamentum habente, to Flora Latria, nic inßego nie znas-
cy/tylko wielka wczłiwosć/która samemu tylko Bogu fluzy, ktor-
ej iako stworzycielowi nieba y śemie / z powinnością poddania
naßego oddałemy, y onemu representujemy przez znaki nietakie pos-
tawiezdne: to iest / przez oddaniewialemu ofiary/ przed kletonem/
reku Eu niebu wznoſenie / bliac się w pierś / y inße nabuženstwo/
których Kościół swy El zazymać.

Takimi tedy Ceremoniami powietzdnymi człowiek oraz flus-
zy Bogu / y onemu przyzwoita wczłiwosć oddaje / iako Thomas
Święty mówi: Et hoc codem actu seruit homo Deo, & co-
lit ipsum: nam cultus respicit Dei excellentiam, cui reue-
rentia debetur, seruitus autem respicit subiectionem homi-
nis, qui ex sui conditione obligatur ad exhibendam reue-
rentiam Deo. S. Thom. vt supra.

A iż stworzenie rozumne iako sa Aniołowie / y inni Świeci
Bog/także y ludzie na tym świecie/ sa też wczłiwami nietakim spos-
obem godności y wyniosłości Boższych/ ktorą id Bog wczili. Tez
dy y onym też secundum quod diuersam rationem & gradum
participant de excellentia Dei, ma byd oddawana wczłiwosć
im przyzwoita / a ta sie zowie Dulia.

Pannie zas Przenaswistby Boższej Kościelce / ex affinita-
te quam

te quam habet ad Deum, bedac zacaleysa nad Anioły / y nad
wszystko stworzenie / tedy tez ony oddawa Kościel Ś wczłiwosć
wieleja nad wszelkie stworzenie iż ta czesc abo Reuerentia gos-
wie sie Hyperdulia. O tym tu nie kontrowertulec / kliſtez ony
iako Polwic sposobem nalezy honor Latriæ, ratione
contactus Christi Domini, iż Ejus Bożego poczela w jwocie
swolum z Diuīs. y onego dźiewicę Miesięcy w nim nosiła /
a potym onego porodziszy / piersiami go swymi Panteisimi Cae-
milla / in amplexibus & osculis.

Zrodko iebnach odpowiadająca sie na to z Doktora Angeliego
3. p. q. 25, art. 25. U żadnemu stworzeniu / Creaturæ rationali
niemoże fluzyć wczłiwosć Boża / Cultus Latriæ, quia est capax
venerationis alterius secundum se, to iest cultus Dulia.

A nie tylko Świętem Bogiem, ale iż y ludziom na tym swie-
cie/ iako sie powiebział o fluzy honor Dulia tym ktorzy tez parti-
cipant de excellentia Dei, mäie iako Polwic wyniosłość albo
godność wobie / iako to iest / Przełożenstwo / nauka / y Ćnote.
A ieli sie w tunc oraz tez godność znaydua / tedy wzgledem
tych trzech przyczyn / powinna iest takiemu wczłiwosći wielejsza/ nis-
zeli tym / w ktorym sie te oraz godność nieznajdua.

Ta wczłiwosć ludziom na swiecie należąca / żowie sie Dulia
Ciuilis; rotna ob tunc ktorą sie Świętem Bogiem oddaje: ktorą
Bog przez käske swoje Święto z per gratiam gratis datam, &
gratum facientem, wczeli w dawale swojej Świętej. Ktora Du-
lia Ciuilis dżeli sie na wiele species, Albowiem inßa iest wczłi-
wosć / ktorą sie Królewstwu Malefatom powinna oddać;
inßa Duchownym ; inßa Kościelcom ; inßa Ćlauczykiem ; inßa
na Przełożeni siwie bedacym.

Przełożonym / lubo byliby złymi / iebnach z innych przyczyn
powinna sie im oddawać wczłiwosć / y posłuszeństwo / y mala byd
od sobie poddanych wobie: Wczłiwosć albowiem iest im po-
winna / wzgledem Urzędu / ratione sublimioris status, iż na

Drugiey Księgi, Pierwsza Część.

zeka gębność / sa od Bogawysabżent. Postużenstwo / dla admis
mistrzostwa przystojnego / dobr od Bogasobie powierzonych wes
dugiego przykazania: māia tē bydż od nich w hołdzi / iż dana im
jest rola / na powściagnienie y pokarmowanie swojewolnych od
zlego iako nauca Thomas s. 22.q.102.art. 2.ad;. Superioribus
nostris, inquit, qui sunt in dignitate constituti, debetur ho
nor, ratione sublimioris gradus; Timor autem, ratione po
testatis, quam habent ad cohercendum: Officio vero gubernationis ipsorum, debetur obedientia, per quam subdit
mouentur ad Imperium Præsidentium: & tributa quæ sunt
quædam stipendia laboris ipsorum. Źialebys tedy powinno
ści testesmy powinai oddawać Przełożonym wczim na
gębność wysabżonym / tenże Doktor swiety tak to deklaruie. Du
plex inquit est debitum ad reddendum cultum & honorem
in dignitate constitutis, vnum quidem legale, ad quod red
endum homo lege compellitur. Et sic debet homo hono
rem & cultum his qui sunt in dignitate constituti, Prælatio
nem super ipsum habentibus. Aliud autem morale, quod
ex quadam honestate debetur. Et hoc modo debemus cul
tum & honorem his qui sunt in dignitate constituti; etiam si
ipsis non sumus subiecti. In Resp ad 2.

Cā nauka Thomasa świętego fundule sie na oney nauce P
wola Świętego w Etięcie do Ephesiarow cap. 6. Kedy nauca iako
po niezwolnicy y ludzy māia sczerze slużyć Pánom swoim / y bydż
onym postużnymi morelac. Sludzy badięcie postużni Pánom
cieleśnym zboishto y zfrachem / woszczerości serca waszego iako
Chryſtusowi / nie na oto služacy / iako bycie ludziom sie podobali/
ale iako ludzy Chryſtusowi czyniąc wola Boża / z serca y zdobyc
woli slużacy iako Pánu / a nie ludziom.

Insy m zaś rzeczem materialnym / należy też wczimność / ale
tylko per accidens: to jest / tylko względem tey samey persony /
ktorey wczimność w rzecząch iey / przeszktore sie wyraza / oddaliemy.

Iako

O Skarbie nigdy nieprzebranym.

Jako gdy czciemy Obręz Królewski / albo szatę tego ; tā wczimose
zlewa sie na samego Króla ; a to takiem sposobem / iako to Tho
masz Swiety pišknie deklaruie / vt supra ar 1. In eo quod ho
noratur, duo, inquit possimus considerare , scilicet, cum
cui honor exhibetur, & causam honoris : propriè autem ho
nor exhibetur rei subsistenti, non enim dicimus , quod ma
nus hominis honoretur, sed quod homo honoratur. Etsi
quandoq; contingat, quod dicetur honorari manus, vel
pes : hoc non dicitur ea ratione, quod huiusmodi partes se
cundum se honorentur: sed quia in ipsis partibus honora
tur totum: per quem etiam modum aliquis homo potest ho
norari in aliquo exteriori puta in veste, aut in imagine,
aut in Nuncio , Causa autem honoris est id, ex quo ille ha
bet aliquam excellentiam.

A iż Krzyż Święty jest niewiernym obrązem Chryſtusa Pána
wkrzyżowanego ; tedy co Theologowie rozumiejo o inszych Obrę
zach iego Świętych / zfrony oddawania onym czci powinney : to
też ma sie rozumieć y o Krzyżu iego Świętem. Jesliż albowiem
Obrązem Chryſtusa Pána ma sie oddawać czesc Boża / Cultus
Latriæ : tedy daleko słuszniej Brzyżowici iego Świętemu manu
one oddawać. Dla tegoż ta kontroversia z frony oddawania czę
ci Krzyżowi Świętemu / aby snabniey byla zrozumiana / trzeba żeby
wprzob te trudnosci ktore Iconoclastæ z frony czci Obrązow
Świętych zbadawać / byly zniesione y uspokojone. Względem cze
go te naprawid Quaffia de cultu Imaginum, ante cultum Cru
cis, kika Koździałow brokto odprawui. Ź ktorych ten nichy bę
dzie Pierwszy.

ROZDZIAŁ II.

Iesliż Obrązy ktore czci Kościot Święty Katolicki,
sa iakim prawem zakazane.

Doktorowile Scholastici boszc Seroko zwylki te kontroversia
traftowac przeciwnko Iconomachom / ktorszy znowa Obrązy
Święte

Swiete / ktorzy tu disputacie zaniechały / to, tylko co słysz ad propositum , y naco sie communiter Theologowie zgadzali / zauważyli peronatu wodale teraz ; & potym na Argumenta Adversariorum na których się fundato : dostatecznie się da odpowiedź.

Przyzob tedy biore sobie to za fundament gruntywny nim do determinacley przykłopie. Iż Bog jest sam Autorem Obrázów Świętych / & to się dowodzi / y iż wnic położule z Pismem S. Bog albowiem będąc substanciей niematerialnej y nieśmiertelnej / zaczym od nikogo oczyma cielesnymi niemogł być widziany / wedlug oney powieści Jana Świętego : Deum nemo vidit unquam. I. Ioan. 3. Abi go tedy mogł człowiek widzieć na tym świecie oczyma cielesnymi / y rozmowy wielkie mleczem z Patryarchami z Prorokami / tedy konformując się naturze ludzkiej / brał na sie Obrąz albo postać człowieka / y taki się w Obrązie człowieczym postawował Adámowi / Abrahámovi / y innym Patriarchom. Mojszejowi neprecedent pokazał się byl w postaci plomienia ognistego. Exod. 3. In flamma ignis de medio rubi &c. A potym zas iż wnic z nim rozmawiał / ore ad os , & non per anigmata & figuram iako z innymi Prorokami Num. 12. y dla tego Bóg Śycie Batholicy maluio w postaci świętego człowieka / iako go Daniel Prorok wiedział / wedlug oney jego powieści. Et antiquus dierum sedit. Dan. 7. Syna zas Bożego Obrąza / Persony tego wiaśney / w ciesie ludzkiem będącego wystawisko. A Duch Świętego w postaci golebica / iako się pokazał nad Chrystusem Pánem / gdy od Jana Świętego Baptysty Chrzcili w Jordanie przyimował. Rnigdyby się Malarze nieważili tego / albo y Kościół Święty tak malował Duch Świętego trzecią personę w Hostwie / gdyby on sam tak się w przob niepresentował światu : zaczym Duch S. jest nam Autorem tego / iż ludzienka świeckie tak też Personę tego sobie maluta.

Jeszcze wyraźniej mamy w Pismie Świętym o tym / iż Bog jest Autorem Obrázów Świętych : albowiem onże sam rokazał

Mozesowi

Mozesowi zrobić dwa Obrązy ze złota / Cherubinów Aniołów Świętych : aby one pozostały w Świątyni przy Arce Testamens tu / jednego przy lewej stronie Arkie / a drugiego przy drugiej / kiedy by na sie patrzały / twarzy swoje ku Propitiatorium obrociwszy się głowami swoimi ono otrywając. Exod. 25.

Salomon Król / Duch Świętego wiele Obrązów dal w Kościele swoim / w którym położył dwa Cherubiny przedkościelne wysokie na biesidełko łódki z drzewa Oliwnego / oproces inszych Obrázów które były wewnętrz po wszystkim Kościele / o których Pismo Święte wspomina 3. Reg. 6.

Zedekielowi Prorokowi rokazał też Bóg / aby w Kościele Złotą żoliestim pospułoszeństwu onego od nieprzyjacieli przy odnowieniu dal wiele Obrązów rzezanych Cherubinów / pálm / y innych poszyftlim Kościele. Et fabrefacta Cherubim & Palmæ , & Palmæ inter Cherub & Cherub duasq; facies habebat Cherub. Faciem hominis iuxta palmam ex hac parte . & faciem iconis iuxta palmam ex alia parte expressa per omnem domum in circuitu , de terra usq; ad superiora portæ , Cherubim & Palmæ celatae erant in pariete templi &c. Ezechiel 41.

W Nowym Testamencie / Autorem Obrázów jest sam Chrystus P. Cytac o tym Kojdział 1. y 2. 4. Części 1. Księgi.

Zalożyszy tedy ten fundament z Pismem Świętego względem tych Questley : Pierwsza nauka o tym taka jest Theologow. Prawem przyrodzonym Iure naturali nie są zakazane żadne Obrązy : Co się z tą położule : albowiem co jest przeciwko prawu przyrodzonemu / musi być ta rzecz sama przez sie z natury swej zła intrinsecē , iako so niektore rzeczy zakazane w Przekazaniu Bożym in Decalogo , które się naszywało / præcepta negativa , quæ sunt indispensabilia , iako to żeby kto "Imie Bożie blużnil / y Bogom cudzym dwale oddawał na wzgórde Bogu prawdziwemu swoszycielowi Nieba y Ziemia / które grzechy same præwo przyrodzone przekazule / y onemli się brzydzi. Jesliby tedy Obrązy były przeciwko prawu

Drugiey Księgi, Wtora Część,

wko prawa przynadzonemu / tedy by nigdy Bog żadnym Obrązom
nie dopuścił na świecie / ani by na sie brał poftali ludzkiej / ani by
roftał Obrązom wyštawiać Aniołów swoih świętych w swiat-
nicy swojej Cherubinow / y innych rzeczy niegobhloby sie malos
wać na świecie. Tęto communiter zgadsko sie Theologowie
z Thomąsem Świętym in 3. p. q. 25. art. 3.

Druga Pauta. W Starym także Žakonie żadne Obrązy
nie są zakazane / ani Hostie / ani rzeczy stworzonej / tylko w zgle-
dem tego zakazane sa / aby im Hostia częśc nie była oddawana /
Cultus Latriæ simpliciter & abolutè. Tego jednak nie bro-
ni przykazanie Boje / aby Obrązom Świętym niemiano oddawać
częstich własnej / Cultum Duliz , gdyś lub Izraeliski oddawał
wielką cedzność Krze Paniętkey / iako to dosyć lekko iawnie w Pis-
smie Świętym 2. Reg. Także Obrązom Cherubinow przykazuje
Krze Świętę / które tam sam Pan Bog Moyszeowi roftał po-
stawić.

A iako Leontius Biskup na Synodzie Siódmym Nicen-
skim to uważa ; Iż gdyby przedanie Boże midlo się rozumieć o
wszystkich Obrązach / tedy by Bog przeciwnych rzeczy nieroftał ;
roftał elbowiem Ludowi Izraeliskiemu / aby żadnego Obrązow / ani rzeczy / ani malowanych / ani żadnego podobienia
stwia nieczynili. A potym zaś ze swu roftażuie Moyszeowi / aby dał
Obrązy odlewaze / albo rzezane Cherubinow do Arki Testamentu.

Ezechielowi także Prorokowi kage napelnic Kościół rozmala-
tymi Obrązami / tak rzezonymi iako y malowanemi / vere hor-
rendum . inquit , Leontius , verbum Izraeli præcipitur , ne
yllum sculptile faciant , neq; imagines , neq; similitudinem
aliquam . Rursus vero iubetur Moyses , facere sculptilia , &
Cherubim , & animantia . Ezechieli quoq; præcipitur ut im-
plete omnia Imaginibus & similitudinibus sculptilium , Le-
onum , palmarum & hominum . Skąd tedy moje si dorozu-
mierzec , iż Bog niezakazuje Obrązom Świętym / y onym odda-
wać cedzność

O Skarbie nigdy nieprzebranym.

wódczinośc : ale to tylko zakazuje / żeby idz za Bogiem niechwa-
lono / ani onym czci Hostię / Cultum Latriæ simpliciter , nie
oddawano.

Trzecia Pauta. Obrązy w Nowym Žakonie nigdy niebyły
zakazane / y owszem użycie ich było jeszcze za czasów Apostolskich /
iako sie to pokazuje z Synodu Nicenckiego Siódmeego General-
nego / tedy wspominało się one tezy Obrązy które sam Christus
Pan cudownie oformował. Pierwszy ten który nosił Abagáros
ioli Królowi Edessy . Drugi / który Meronika Święta od niego
otrzymała. Trzeci / który wyraził wifijskich ran swoich na przez-
slerable / w którym Ciało jego Przeniesionie było uwiniione / y
w grobie pochowane. Które Obrązy Kościół Święty ma w wielu
kier wezciwości. Ro innych także Obrązach / osobliwie Które Lu-
káš Święty Ewangeliasta malował / toż Concilium wspomina.
O których Obrązach / y wielu innych podobnych czytaj Ćwarta
część Regi Pierwszej.

Ćwarta Pauta. Według prawa Kościoła Świętego Kat-
holickiego / Chrześcianie powinni mieć Obrązy w Kościelach
swych w zgodzie nabożeństwa. To się probuie Ex Concil. Trid.
Sej 25. Rady tak otym napisano : Imagines porro Christi ,
Deiparæ Virginis , & aliorum Sanctorum , in templis præ-
sertim habendas , & retinendas , eisq; debitum honorem &
venerationem imperiendam , non quod credatur eis inesse
aliqua Diuinitas , vel virtus , propter quam sint coiendæ ; vel
quod ab eis sitaliquid petendum : vel quod fiducia in Imagi-
nibus sit figenda , velut olim siebat à Gentibus , quæ in
Idolis spem suam collocabant : sed quoniam honos qui eis
exhibetur , refertur ad prototypa , quæ illæ repræsentant : ita
ut per imagines quas osculum , & coram quibus caput a-
perimus , & procumbimus , Christum adoremus & Sanctos ,
quoniam illæ similitudines gerunt , veneremur . Id quod Con-
cilio , præsertim vero 2. Nicæna Synodo decretis , con-

tra Imaginum oppugnatores est sancitum.

Jeſzcze ſie ta probuie nauka. Albowiem zwyczaj ten Etoſy iſt approbowany w Koſciele Świętym / ma ſi rozuſumić / y trzy mąć za prawnorówalne / według oney Propoſiciey de Arbitris Cap. Dilecti Confuetudo approbata , vim obtinet legis. Dla tegoſi Silvester Verbo Lex N. 1. Zwyczaj Koſdy tak w Koſciele Świętym / iako teſi wſelkiej Rzeczypospolitej / nazyna go prawnem. Confuetudo , inquit ; eſt quædam lex humana , in quantum habet vim legis , ex Principis , vel populi , tacita voluntate.

A ſi zwyczaju użycia Obrázow Świętych zdroſie byly trwały po wyſkię czasu w Koſciele Świętym Katolickim / tym ſamym iſt approbowany y obliguit Communitatem do zaſpoſowania tego zwyczaju / y obdarowania Obrázom Ścietym powinney ryczimocſi od nas wyſkili.

A iſliby Eto nieſtak cierpię onyſi / albo ſmial iſi znie mojać / taki Koſdy ma bydʒ za Heretyka rozuſimiany / Franc Pegna. Comment. 59, ad 2 p. Directorii Inquisitorum. Ioan. Roias in Tract. de Hereticis p. 1 Num. 10. & Num. 28.

R O Z D Z I A L III.

O Błędach Heretyckich zſtrony używania Obrázow Świętych.

Roku 720. 36 czatu Grzegorza II Papieża / reſtarwy gore ſezio Economechow neprzyjacieli Obrázow Świętych / za pomocą y powodem Leona III. Iſtiusa Cesera / uczynili Concilium ſwe w Konſtantynopolu przeciwko Obrázom Świętym / y one na nim potępili / zaczym potym z Koſciołów one powrózili / y ogolem palili z wielką bolescia y utraplentem Katolików.

Druga ſcerezya iſt ktoru dopuſcza mieć Obrazy roſedzie : ale iſi w Koſciołach nie cierpi / aby ſie nie zdala onym dwali / iſi w Koſciołach nie cierpi / aby ſie nie zdala onym dwali / y gryebu balwochwaliwa przez to popadni : dlatego y te ſigur

O Skarbie nigdy nieprzebranym.

48
y te ſigury meti Chrystusa Pańa / ktoru od Chrzeſćian przy droſiach na mięſcach publicznych bywają wyſławione z nabożeństw / znoſia : & tacy ſe Kalutniſie.

Luteranow zas niekotrych iſt takie Sekty / ktoru dopuſcza mieć Obrazy w Koſciołach swoich / ale onym czci oddawać bronie / w czym naſladuje oney Sekty Iconomachow na Synodzie 2. Miſtecznym potęplonej. Ktora odsłac ſie za prawdziwych Eku tholikow / Obrazy Świeſte nie tylko w Koſciołach wyſtaſi wiad dopuſczaſi / ale teſi y w Domach prywatnych y na mięſcach publicznych / nie dla tego aby onym od ludzi światobliwych / uczciwość / y czedē byla dana : ale tylko w gledem tego / aby Świeſci Boži zdroſie o nich trwali w pамieci. Taſkich my falſya wemi Katolickimi nazymamy : albowiem z ledu ſtrony Widre Katolickie widzą ſie wyzawadać / gdy Obrazy Świeſte przyjmują : A zas drugiey ſtrony bledu Iconomachow naſladowia / onym czel zdroſy nieprzyzwaniaſi.

O tey Sekcie na Synodzie Licenſtim wzywanych mianowanym ſie napisało. Act. 6. Qui verò dicunt, ſufficere vſum Imaginum ad memoriam ſolum, non verò ad ſalutationes eis habendas: illud quidem recipientes, hoc vero recuſantes, ſe-miprobi quadamtenus, & falſoueri deprehenduntur.

Argumenta tych błędnych Heretyków przeciwko

używaniu Obrázow Świętych.

Pierwszy Argument iſt iſi z oney rozmow Chrystusapolski ktoru miaſi ſamarytanka Ioan. 4. Do ktorę tak mówi: Mulier crede mihi venit hora & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & veritate. Teſtoryſi dom połažuiſi ſie / iſi ci prawdziwe Boże dwale ktorzy mu dwale odwiedzają w duſhi y prawdzie / zaczym Obrazy ſe niepotrzebne do dwali Bożej.

Drugi Argument. Obrazy byly zaſazane na roznych Synos

G.

daſi /

229

49 Drugiey Księgi, Wtora Część.

Wadz! / Góprzobne Ephesinſkim Edey tak iest o tym. Si quis Dei verbi Incarnati figuram, aut Sanctorum hominum Idæas in rebus inanimis, & mutis materialibus coloribus depingere student. Anathema sit.

Przywodząc Concilium Konstantynopoliske. 5. Etore potes pilo vyzwoanie Obrazow. Także y Synod. 6. Canone 113.

O Synodzie tej Słodmyr / który iest 2. Nicenſki / na którym było potwierdzone vyzwanie Obrazow / powiedzana iż na nies ktorych Conciliach nis iest przysty / osobiście na Concilium Sanktforſkim / y na świadectwo tego przywodząc dne Księga rosyana pod Titulem Caroli Magni, który Kościół niereprobował.

Trzeci Argument. Zwyczał ten vyzwanie Obrazow w Kościolach Katolickich / powiadana wžiety iest od Pogan / iako świadca Niceph. Lib. 6. Cap. 16. Euseb. Lib. 7. Hist. Cap. 14. Alle my / mortali / nie mamy tego násładować / czego Paganie zazwyczaj do dñezy Bogów swych. 2. Apostol S. tego załączuje Ephes. 5. Nolite, inquit, communicare operibus infructuſtenebrarum, magis autem redarguite. Tedy Obrazow zazwyczaj były materyjy / ponieważ so podobne Balcanom / Paganiskim nie godzi się ich vyzwać do nabożeństwa.

Czwarty Argument. Vyzwanie Obrazow bardzo iest niebezpieczne / albowiem przez to dale sie okazy ludziom prostym do błędu odruszniać / gdy sie do nich modla / tak iakoby do żywych / y rozumnych / y iż więzo y się.

Pięty Argument. Który iest Calvinow probus ex Concilio Elibertino Cap. 36. iż Obrazy nie mały być malowane na ścianach / na którym taka iest Conſtitutio cystynona Placuit in templis picturas esse non debere, ne quod colitur vel adoratur in parietibus depingatur.

Znosiemus to iestże Caluinus z Listu Epiphanius ad Ioan. Episc. Hierosolimit. Który iest inter Epistolas Hieronymi 60. w którym Epiphanius pisze te źródły. Gdy m przyszedł

O Skarbie nigdy nieprzebrane.

Sedl mówi do wóz / która zowią Anabata y tam ibat wedle Kosciolai obaczylem świece gorące przed nim / gdzie na lastem Yesum wiſace na Drzwiach tego Kościoła farbowane / na którym było malowanie nie iakie iakoby Obraz Chrystusa / albo Świętego niektórych / niepamiętni albowiem co to był za obraz : gdym tedy to obaczył na Kościele Chrystusowym / co było przeciwko pismu / zrzuconemu to velum od drzwi Kościelnych y ono podrapałem. I po tym dalej w tymże Lście przestrzega tego Jerozolimskiego Biskupa / aby zabronił takich Obrazów nie przystojnych wieńac né potym przy Kościolach / rojumiejąc to bydż za rzecz nisprzystojna / y przeciwko Wierze Świątej Katolickiej.

Szosty iob Argument. Adrianus Imperator na prośbe Chrześcian Kazal im budować Kościoly przez Obrazow. O tym Lampadius w żywotie Aleksandra Imperatora / kiedy się poznawała iż Chrześciani Katolicy brzydzili się Obrazami.

Te sa najprzede wszystkje Argumenta Iconomachow / na których te fakty swoje fundua / iż Obrazy sa załączane / y niepotrzebne.

Iaka iest słabość Fundamentow tych Heresyarchow / pokazującą się z odpowiedzią na te ich Argumenta,

Tego naprawidlo przypominając z przeszlego Kościalu iż Obrazy jednym prawem nie sa załączane / y owszem sam Bog iest ich Autorem w Starym Testamencie / a w nowym Chrystus Jezus.

Także iż ta Heresja Iconomachow / która przeważałowała Obrazy Świątych / iest potępiona od Kościoła Świętego Katolickiego na wieku Conciliach / lubo Synodach / osobiście in Concilio Romano Roku 733. SubGregorio III. na którym było blisko 150 latowych Biskupów. Potym in Gentiliacensi, Roku 766. Znowu iestże na Rzymiskim sub Stephano III. Roku 763. Także potym na Synodzie wtorem Niceniskim / który iest słodmy Generalny / na którym było Biskupow trzydziestu / oproc

51 Drugiey Księgi, Wtorá Część.

Opátow/y wielu iných ludzi zacnych Doktorow Kościola świe-
tego Katolickiego. Oczym Baronius wspomina Lib. 2. dc
Imaginibus Sanctorum. Cap. 12.

Ta tych Synodów pokazuje się jako wijnanie Obrązów S.
było jeszcze za czasu Apostolow Świętych / zeczym tam zeraż opis-
nia Kalwinów / nim się jeszcze na świat zmia pokazał / dawno potes-
piona jest / który to roznorot / trzymając iż wijnanie Obrązów / aż
w piec set lat po Apostolach dopiero się weszczęło w Kościolach
Katolickich / co teco jest falsz z tego co sie wyżej zwróciły tego po-
kazalo / poznac moje Boży.

S. Basilius Magnus, który żył we trzysetu lat po Aposto-
lach Świętych / to pisa o Obrązach Świętych in Epist. aduer-
sus Iulianum Apostatam. Suscipio, inquit, etiam Sanctos
Apostolos, Prophetas, & Martyres &c. quam ob causam, &
Historias Imaginum illorum honoro, & palam adoro, quod
enim nobis traditum est a Sanctis Apostolis, non est prohibi-
endum, sed in omnibus Ecclesiis nostris eorum Historias erigimus.

Tenże Biskup Święty in 40. Martyres mówi. Quin eti-
am bellorum trophæa & victorias, & Historici scriptores, &
Pictores demonstrant: siquidem oratione rem exornantes;
hi verò in tabulas depingentes, multos ad virtutem & virili-
tatem excitarunt; siquidem quæ Historia oratione exprimit,
hæc tacens pictura per imitationem ostendit. Tęstego ie-
go Pisma tego Wielkiego Świętego Biskupa pokazuje się / iako
on czcił Obrązy Świętych : iako one po wszystkich Kościolach za
czasu jego / y przed tym z Tradyciey Apostolstey wystawiano / y iako
to wielki pozytek z Obrązow pochodzi deklaruje.

To jednak wiedzieć potrzeba / y aby Kożdy miał to w siebie za
pewny fundament. Jaki ktorzy Obrązy Święte przeważnie labowali /
byli to ludzie bezbozni / iako to Żydzi / złośliwi Cesarzowie / Przena-
śladowcy Wary Świętey Katolickiej / y Mafometant / Zes-
retocy /

52 O Skarbce nigdy nieprzebranym.

retocy / Fligrromanci / albo fałszywi Katolicy. O których czytaj
Baronium.

Ażas či ktorzy o wczłiwosć Obrązow Świętych się załatwia-
li / byli to Ojcowie wielkiej światobliwości / iako miedzy innymi
był Bazyle S. Paulinus Święty, który światobliwość wßys-
tkaiemu świata jest ikona. O Bazylem Świętym / Ioannes
Præsbyter locum tenens Episcoporum Orientalium, to pos-
wołował na Synodzie Licentim iktorem: Diuinus Pater Ba-
silis veluti Lampas & Doctor Ecclesiæ Christi ; quiq; per
Spiritum Sanctum, ad Diuina initiatus est: honorem Im-
ginum, ad ipsum exemplar primum redire, testatus est. X
misi Doktorowie Święci ktorzy Kościel S. Katolicki czci / y
naucze ich venerulec aby Obrązem Świętym była wczłiwosć flugna
odbawiana / naprawiana. Oprócz tego Concilia, Synody Ge-
neralne / od Stolice Apostolstey zgromadzone / y od nich appro-
bowane / to potwierdzają / które Cesarzowie y Królowie pobożni
miefce przestrzegali / miedzy ktorymi wspomnies onego światobli-
wego Cesarza (o którego nabożenstwie przedwko Drzewu Krzyża
Świętego dosyć się powiedziano) Konstantyna Wielkiego / także
Theodozjusa / Króla Wielkiego / Pipina / y innych wielce żartis-
zych w odbawaniu čci godnej Obrązem Świętym / osobiwie
Drzewa Krzyża Świętego / na który Chrystus na Zbawienie
Miarodu ludzkiego samego siebie Bogu ym ofiarował.

Odpowiedź na Argumenta Nieprzyjaciot
Obrązow Świętych.

Na pierwby tedy Argument ktorzy jest z onych slow Chrystusa
Pana Ioan. 4. rozmawiającego z Samarytanką / Pierwtaſte
wierz mi przysiągając iż teraz jest kiedy prawdziwi Boga chwa-
lacy / ożalić bada Ojca ic Dufu y w prawdzie. Odpowiada się
intempernym / iż przez te slowa Chrystus Pan nie znosi Obrązow ;
ale według tłumaczenia Thomasa S. Doktora Anjelskiego in

Comment.

Commentariis, troiako sie moga rozumieć. Parzod / mons wedlug rozumienia Chryzostoma Świętego / iż iako oddawanie czci y chwali Bogu / prawdziwiej się znajdowało w Żydow niżeli w Samarytanach. Tak potym iescze skuteczniejsza y przyjemniejsza chwala Hosta miała się oddawać w nowym testamencie; albowiem Żydostkie Labożeństwo prawie tylko na Ceremoniach materialnych powierzchownych było zaisto; Etore nie tak było przyjemne Bogu, iako to / Etore nastepowało w nowym Zatonie; wedlug tego co powiedział Pan. Psal. 49. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? R nā drugim mityscu David Świsty moni Psal. 50. Sacrificium dedisem vriq; holocaustis non delestaberas. Ta jas osiąra Nowego Zatonu / iako miała bydż przyjemna: w Etorey tuż nies bydło, ani krew bybleca; ale Ciało y Krwь jego prawdziwa w Ścieżkamencie Przenaswietłonym przy Mocy Świętej / Bogu Oycu miała bydż osiąrowana: w tych slowach swoich wznowiła mianowaną ych / in Spiritu & veritate operowała.

Drugi wykład jest tych slow / aby pokazał Chrystus Pan rózność w oddawaniu chwali Bogu / nie tylko Nowego Zatonu / od Ceremonię Żydowskich; ale też samych Żydów od Samarytanów / Ktorzy non in veritate, ale cum errore, Chwale Bogu oddawali: Żydzi albowiem Pisma się od Moysięsa sobie podanea go trzymali względem Ceremonię: a Samarytani w tym błądili; dla tegoż o Żydach Chrystus Pan powiedział / iż żałowanie z Żydów powinno: a o samarytanach / iż niemiedzieli Romu chwale oddawali. Vos, inquit, adoratis, quod nescitis: nos adoramus, quod scimus, quia salus ex Iudeis est. Co tedy Żydzi przez figury powierząc ne oddawali Bogu chwale / to teraz w Nowym Zatonie oddaje się temu in spiritu & veritate. Abi postulat Chrystus Pan / iaka sie ma oddawać chwala Bogu Oycu / to jest / iebz byla in feruore Spiritus, z gorycego serca / latona iż Apostol. Ephes. 5. Pallentes in cordibus vestris, y aby pochoǳiła

pochoǳiła z prawdziwej wiary; albowiem żaden nie może prawdzie Bogu chwalić / iżel nie ma prawdziwej wiary. Do tego/ ma bydż chwala Bogu ściera/ nie obłudna/ tello Phariszeus wieczyłli / o których Christus Pan powiedział Matth. 6. Ji radzi się modlili przy wegladzie / aby byli widziani od ludzi. Ga tedy te kondycje modlitwy Bogu przyjemny / goraca miłość / pełna prawdziwa / y aby ścierego serca pochoǳiła.

A je Obrasy se odczynają wielkim powodem do Labożeństwa Duchownego / y oddawania czci Bogu prawdziwej / stąd Kozy przypominać moje: albowiem drugi w trudnościach swych / myślał mi rozumem / nigdyby o Bogu nie pomyśli / gdyby nie wezwał na Obraz Pański / lubo Patronki swej Bożej Kościelistej: y nie podobnażycz / aby taki się nie miał recoligoać / albo obaczyć / co czyni; bo czego myśl go lego wieśnie / y żeby nie miał westchnać ku Panu Bogu / albo żaby nie miał na sercu stąd / remorsum Conscientię, iżeli co przeciwnego woli Bożej zamysława. Ten tedy Argument nic nie fluży Heretykom przeciwko Obrazom Świętym / y owszem iż wieleli flujo Obrasy do oddawania czci / y chwali Bogu w Duszu y prawdziwie; za których tylko wezwaniem / serce Koźdego / Boga sieboiącego / pobudzić się musi ku miłości lego.

Ta drugi ich Argument odpowiada się. Ji Synod Ephesiensis. 3. nie był znakowania Flawijusza Pasterza Papieża; dla tegoż ani on sam nie był na tym Synodzie / ani lego Posel / ani Patriarchowie / ani Biskupi Orientales, ani żaden z Zachodnich Patriarch. Ale co był Synod z roszczenia Leona Isaurycę Cesara y Konstantyna Koproniusa / na którym było zgromadzone Hieretycy / Synagogę Góatanistę iako ie nazwana Damascen Święty Lib. 2. contra Iconomachos. A iako Belarminus piše / iż ten Synod / falsum wie sie piše Ephesinsistem tredecim / albowiem to zgromadzenie było w Konstantynopolu / przymużonym prawie sposobem.

Leo IX. Papież w Listie swoim do Michaela Cesarskiego Cap. 12:

55 Drugie Księgi, Wtora Część.

Ciozyma to zgromadzenie / Synodum nefandum. **X Synod**
Not my Eterysti wtory Nicenisi Universalny 7. Act. 6. o którym
sie wspomniano / w syfie Acta tego zgromadzenia poteplo / pos-
czyteliac one bydż za Heretyckie / kiedy bledieli z osobna wyliczaliac.
Do tego mięnowani Cesarze Leo Isauricus, y Konstantyn Zos-
piotius byli Economejcie / y rozmaitimi bledami Heretyckie-
mi zdrajeni.

To fieteż rozumieć ma o Synodzie Konstantynopoliskim / y
o Inßy dtych Synodach / które odrzucały poteplo / żadnej rela-
cji do tego nie miały. Synod wtory Nicenisi siódmy Universalny / ná Ektorem potwierdzono wywane Obrázow Świętych / & ve-
nerati onem illarum, piam & Sanctam de latulo. Tamte albos
wiem Synody / byly tylko Heretyckie zgromadzenia prywatne od
Cesarzow zgromadzone.

O Synodzie zde Frankfortskim Ektory byl tylko / quoddam
Concilium Provinciale, seu Nationale, zaniechaw sy inßy dty-
Authorow ná to odpowiedzi. Belarminus Lib. 2. de Imagini-
bus Sanctorum cap. 14. Dostatecznie ná te oblicia obponiebas.
Ii ná tym Synodzie Frankfortskim / dwia Synody byly poteplose/
to jest / Konstantynopoliski Ektory zaakorowali Obrázow / y Niceno-
si 2. & siódmy universalny wzajmnie mięnowany / & ten z falsyfiecy
informacjey od jednego Authora Carolinorum Librorum, Etos-
zy zmysliwy dwuire klamstwo / falsyfie rbal ten Synod 2. Niceno-
censti przed Eycam Synodu Frankfortskiego / aby go oni poteplo-
si / to jest / iżna Synodzie Nicenisi postanowiono / aby Obrázom
odbawiano częsc Boszay Cultum latrize. O Ektorem Klamstwie
świadecko Kręgi Karolowe / w Ektory Przefacie ten Author o
tym to pisze.

Allata est in medium, hoc est, in Synodo Francford,
questio de Noua Græcorum Synodo; quam de adorandis
Imaginibus in 2. Synodo Nicæna fecerunt, in qua scriptum
habebatur. Ut qui Imaginibus Sanctorum, ita ut Deifica-

Trini-

56 O Skarbce nigdy nieprzebranym.

Trinitati seruitum aut adorationem non impendebat, ana-
thema iudicaretur: qui supra Sanctissimi Patres nostri omni-
bus modis Orationem & seruitutem eis impendere renuen-
tes contempserunt, atq; consentientes condemnauerunt.

A je to iest iasne klamstwo / same Acta tego Synodu to
świadecko / iako też y to drugie klamstwo ná tenje Synod Nicenisi
zmysloni / iako ten Debet z stroną Obrázow mięnowany miał
bydż wczyniony przez pozwolenia y wiadomości Papieskiej / co iest
fałs. Prieto nie dżiw / je ten Synod Frankfortski bedac zle in-
formowany o Synodzie Niceniskiem / on w tym Artykuie z stroną
Obrázow / condemnował y poładził.

Alle to nie nowina Heretykom klasc potwarsy na Kościół
Święty Katolicki / y w Księgach swych one publikować / za pes-
rone ręce / falsyfie wdbawiac / y te Kręgi / które ná potwierdzenie
swych bledom Heretyci allegua / nie sa Caroli Magni Imperato-
ris, ale lednego Heretyka / pod Tytulem Karolowym / iako tego
doobzo y położua. Turrianus lib. 4. de dogmaticis Chara-
cteribus. Belarminus Lib. 2. de Imaginibus Cap. 15. San-
derus Lib. 2. de veneratione Imaginum cap. 5. Oprocz tes-
go y ten Cesarz byl wielki Fautor bledo n Heretyckim. Anteś do
Pánowo świeckich nie nalezy determinować Artękuly Widry Ektore-
tey / ale do samego Papieża Namieśnika Chrystusowego.

A iż sie w to wdbawali Cesarze Greccy bedac Economachow
Promotorami / y przesiedlającac Obráz y Świecie / tedy od Pa-
picjone Grzegorza III. Adryana I. Leon II. sa wykłec; &
Cesarstwo do Karolow Frankfurckich dobrych Katolików przenies-
eli / iako o tym pissa Cedrenus, Zenarus, & Paulus Diaconus
in vita Leonis Isaurici.

Na trzeci Argum: nt odpowieda się / iż to jest fałs / aby Obráz
zow wywane w Kościele Świętym z poganskiego zwyczaju wjje-
lo szych poczatk / gdyż iako sam Bog jest Authorem Obrázow
Świętych / a Chrystus Pan w Nowym Testamencie Apóstolos

wie jego Święci, iako się to wyżej pokazało. tak też y wypowiadają onyż / od samego Bogę / y przez slugi tego w promadzone jest od Kościoła Świeciego. I lubo to mogło bydzie per accidens, iako Eusebius y Nicephorus dorozumiewali się / iż gdy wiele Pogan nawiącało się do Mary Chrystusowej / ktorzy zwykle byli Salwatorami Paganistom Bogom przybyłym wyławiac; potym zaś porzuciły te swoje falszywe Bogi / z miłością pretencjego Chrystusowi Panu / dawali sobie robić Obrazę Iego / y tak ten zaś zwycząj swoj / na Chwale Bogu prawdziwemu obrocił.

Na to zaś co pisze Apostol Święty do Efesjanów / załączając spoleczeństwu z Paganami: odpowiadając z Thomaeatem Świętem 3. p. q. 25. a. 3. ad 1. Jaki Apostol Święty załączając spoleczeństwu z Paganami wierszach nie pożyczył: ale zaś w tych rzech / które sa nam potrzebne/ nie broni tego / alias y w naukach filozofickich / Oratorskich &c. musteliśmy Ich nienawiścią / iż Paganie Salwany na Chwale Bogoro fayeb wyfawiali / y za bogi ich obecili / albowiem przez nie Diaboliści odpowiedzi mieli / iżdy w takich sprawach nie godzi się ratać spoleczeństwu z Paganami. My zaś Chrześcianie nie Mercuriuszowi / ani Marszowi / albo Venerze / wyfawiamy Obrazy / ale na chwale Bogu prawdziwemu / Chrystusowi Panu / y Świętem tego. Ani też odbieramy cześć Obrazowi samemu / propter ipsam Imaginem, sed propter rem cuius est Imago, iako to Thomas Święty Deklaruje:

Na Cztery Argument odpowiadają się. Jaki z wypowiadania Obrazem jednego nie maż nie bezpieczeństwa / ani okazje do balsawienia / iż jednemu Chrześcianinowi; aby batemus ktorzyby o Bogu prawdziwym iższe nigdy nie flyali / y to bytoby per accidens, y roopie aby ktorzy takie czlowieki mogli sie znaleźć w Chrześcianstwie / żebry eż Ofycie / Miatki / pokrewnych / ob Kapłanów / Mistrow / Sędziów / lubo od ludzi inszych / nie miały iżtakie kolwiek nauki o Bogu prawdziwym; albo się też sam Kogo o to pytać / nie

także nie był informowany z strony Obrazów / widząc Chrześciany / a oni wszelkość y połony onym oddala / iż to nie sa Bogowie / ale Obrazy Święte / Chrystusa Pana / Bogę prawdziwego / ktorzy jest w Niebie / albo Świętych tego / ktorzy tam z niem wiecznie Króluje / y onym dwale y części w Obrazach ich odbawiają.

Dla tegoż niech się wytypią Kalwinistowie nie wierni z innym fuzem swoim / ktorzy taka lekomyślność po sobie pokazały / iż nie tylko fiony / ale tez iako się rozwybi powiedziały / y w Księgach swolib / Kalwinistwo tam Katolikom zabala / ydy Obrazem Świętem wszelkość y części oddaliemy. Albo teby nie rozumiela sięna Wierze Świętej Katolickiej / albo wporne znanie wielić ławne wyfijetemu świętu Elamitwo Kościołowi świętemu Katolickiemu przypisulo. Wyby to bezrozumny Katolik ktorzyby Obraz Chrystusa Pana miał za Boga. Także widząc Obraz Panny Pejenczowskiej Bożej Matki w Ołtarzu wyfawiony trzymał o nim / iż to jest także Bóg / albo Bogini: kiedy Albowiem Katolik nie biorze / iż żaden Obraz ani Chrystusa Pana / ani Panny Pejenczowskiej / ani Aniołów / ani innych Świętych / jest Bogiem.

Ale rzeczy niewierny. Jaki my Katolicy Obrazom niemym wszelkość Boga y części oddaliemy / y do nich istoby do rozumywu / widząc / y kładacy modlimy się.

Odpowiadają sianie to krótko. Jaki nie do Obrazu samego mówiąc, się / ale do tego którego ten Obraz nam wyraża: iako się gierzyto w drugim Kodziale deklarowac bedzie.

Jaki piąty Argument ktorzy jest Molwinow dwudziestem sie sposobem odpowiadają. Blaprzob iż tanto Concilium Elizabetynum / kienie było universalne / albo poważniejsze / ale Provinciale, na którym tylko było dżerołtnasie Biskupów / iżko świdzcy Bialuminus Lib. 2. de Imag. Sandorum Cap. 9. Dla tego nullius est authoritatis, albowiem zgromadzone tylko było przedmiesce Statutom / albo decretom / na pswanie onyż / ktorze na Sys-

59 Drugiey Księgi, Wtora Część.
modach Generalnych saferowane / y postanowione / pod Stolicę
Apostolskley / Namieśnikow Chrystusowych / potwierdzone.

Druga jest odpowiedź na to. Jj na tym Concilium Epibers
tym samem nie zakazuje absolutē Obrazów Świętych malować / ale
tylko na ścianach Kościelnych / jako się z samych flosa tego
Concilium połaszuje; a to dla niektórych Recreatley Obrazom
Świętych. Jako też jest na niektórych obrazach zakazanie / aby
figury Krzyża na pavimentach / albo na ziemi / na jakiejkolwiek
materię nie czyniono / także dla niektórych uczciwości Krzyża Pana
Piego / żeby nogami ludzkimi nie był deptany.

Tak też to Concilium dlatej przyczyny Obrazów na ścianach
Kościelnych zakazuje malować / albowiem takie malowanie
jestwo bywało zprofanowane / podlegając wielom przypadkom:
y ludzie niezwłekli miewać nabożeństwa do takich Obrazów. Ma-
łorze też gdy jakieś Zistorye malutko czasem wiecę się domyślały
nad piękno / malując curiositates , iż miasło nabożeństwa / do
śmiedzi onymi pobudzała / o których powiedziano / Pictoribus &
Poetis omnia licent. Ale żeby Obrazy nie miały być malowane
na osobnych tablicach / to jest / Drzewianych / Kamiennych /
Miedzianych / Srebrnych / Złotych / które Obrazy na takię materię
mużo być malowane z wielkie ofroznosća y trwałości: zas-
zym / y w wielkiem zofitwania pośławaniu: tedy takich Obra-
zów to Concilium nie zakazuje y nie broni.

II Konfirmatio Kalwinowa / Ktore z Listu Epiphaniusza
bierze; odpowiadają niektóry / iż na tey zaflonie przed Kościolem /
ktora rozdarł Epiphanius nie był Obraz Chrystusa Pana ani kto-
tego Świętego / ale jakieś świątowego człowieka / y dla tego
pięknie Epiphanius zdarł ze drzwi Kościelnych te żalonye y pos-
drapal z tym Obrazem/ czego dochodzi z mitem Koniectur/ albo
przyczyn/ które się wyliczają apud M. Nazarium 3. p. q. 25. a. 3.
Ale to pewne jest/ iako ten M. Nazarius opatruiet/ iż ta Zistorya
o tym Obrazie jest rzeczą zmyślona od jakiego heretyka Economa-

phi.

60 O Skarbie nigdy nieprzebrdnym.
61 y przybana do tego Listu Epiphanius, iako to nie daje her-
etykom falować Księgi Katolickie. Co z wielu mias potkuje
to ten Author.

Oprost tego tā Zistorya/ Ktora jest na koncu tego Listu/ Ma-
po adiutoriu tenże Nazarius / nie ma connexey z tamta materia/ y
ktoby od rzeczy tey/ktora intendue Epiphanius w tym liście swo-
im/ do tamtego Biskupa Jerozolimskiego / co przysnac / moni /
kosby może/ Ktory ten List tego czyta:

A dociąż by nie było insey Ratię tylko tā/ co w tym liście
jest/ iż pisze o sobie Epiphanius / że pedraps ten Obraz przed
Kościolem/ niewiedział iż jeśli to był Obraz Chrystusa Pana/ cyli
Jesiego Świętego. Coby nieprzystalo na tak zacnego Biskupa tā
że piochoć posobie pokazać/ pisać / y informuac Biskupa Jer-
ozolimskiego w nie pewnych rzeczach / y porządć się na pswanie
Obrazu nie przypatrywsy się onemu / coby za figurą była igit
tylko powiada/ iż był jakiegos człowieka/ Ktorego satę flosa. Cum
ergo vidisem in Ecclesia Christi contra authoritatem scri-
pturarum, hominis pendere Imaginem in vello, scidi illud.
A przedtym mowią. Non meminimus cuius imago fuerit.

A stobieże to dochodzi. Albowiem Epiphanius żył za
czesu Oyców tych Świętych Bazylego y Grzegorza Nisenskiego/
zktoremiego tego była mala żałosć konuersatio Etorzy wielce confusa
bawali y pswali disputatiam y pisanem Ksiegę te Sæcæ heret-
ycza Economachow z stroną Obrazów Świętych / do czego im
wielce pomagał Epiphanius / co się pokazuje ex Concilio Ni-
ceno Act. e. Iż wyda! Księge contra Paganismum, Iudai-
smum, & quosvis errores aduersantes fidei Catholicæ; agbi
by to Concilium postreglo w Księgach jego/ ten blad z stroną
Obrazów Świętych/ na którym Economachow potepiono sprze-
ciwiający / sie ożywaniu Obrazów Świętych/ peronieby y te Księ-
gi jego były potepione / Ktore sa wielkie powagi w Kościele
Świętym Katolickim. Gatze też heretycy nie opuścili by wszo-
minic.

mniec tego Lifu iego natym Synodzie na potwierdzenie z niego bledow swich. R lubo by tak bylo/ zeby Euphanius sprzeciwial sie Obrazom Swietym: przecie lednak Kalwinistowie tym przewatnym iednym Doktorem / nie znosza Concilia.

Na Szosty Argument odpowieda sie. Abryan Cesarz niesiac iż Chrzescianie brzydzili sie Salwanami / y Obrazami Paganstwem / dla czego nichcilem chodzic na nabozenstwo do ich Kościołów Paganistich; powolism tedy na ich prosze budowac sobie Kościoły / ale zeby tez w nich scioły Chrzescianistich Obrązow nie wystawiali.

Czyduje sie wiecey ich Argumentow / ale nie gubne tego / aby Theologus mial wszyskie referowac / a na nie odpowiadac / y zis mi lubi modych bawic / ktore y prosty człowiek dobrze sgruntowan y rozwierze Stolatey Katolickiey za brenie / heretykom przyswoite / osadzic moze.

Ta potwierdzenie tego wßystkiego / co sie na obrone Obrązow / względem wyrodnia ich powiedziano / dla dosyć uczynienia niecelnem ; przypominam tu Konstantyna Wielkiego z Cesarow Katolickich / ktory żył we trzy sta lat po Apostolach Swietych za Sylwestra Papieża / ob ktorego tez Chrystus Swiety przyleg circa Annum 325. a Natiuitate Domini , iako ten wiele mial w uczciwości Obrązy Swiate : czytać o tym Eusebium Lib. 3. in vita Constantini. Ten albowiem dal wiele Obrązow złotych / y srebrnych do Kościoła grobu Chrystusa Pana w Jerozalem ; Takiem do tez Chrzcielnice w ktorej byl ochrzczony / dal trzy Obrązy / jeden Oraz Chrystusa Pana w posiedzi Baranka / drugi w laszce tego personu z srebra / ktory polozył na prawey stronie tego Baranka / Trzeci Swietego Jana Baptysty po lewey stronie

Do Kościoła zas Eterenstiego / dal trzy nasiedla Obrązow ze srebra obliczonych / to jest Chrystus Pana z dwunastu Apostolow iego Swietych. Damianus in vita Silvestri.

Pulcheria Augusta Cesarzowa zmierowały Kościół wielki w Konstan-

O Skarbie nigdy nieprzebrdnym.

20

w Konstantynopolu Obras Pany Przenaswietsey Bożej Bobis- cieli / ktory misla od Budorizej z Jezuzalem sobie postany / w tym je Kościele na Ołtarzu wystawili. Niceph. Lib 14. cap. 2.

Severus przy Obrązie Swietego Marcina / dal byl wymaslować Swietego Paulina o ktorego Swiatobliwość leczce żyła cego na świecie wiele trzymal ; ocym gdy sie dowiedzial Swiety Paulinus / piše do niego żalamentem Epist. 12. prosac aby przynies przystym Obrązie Swietego Marcella / kazal te wierze napisać.

Adstat Martinus perfectæ Regula Vitæ,
Paulinus Veniam , quo mereare docet.
Hunc precatores, illum spectate Beati
Exemplar Sanctis ille sit, iste reis.

ROZDZIAŁ IV.

O Pozytkach w Kościele Chrystusowym ktore pochodza z używania Obrązów Swiętych.

Dżerwy ten jest pozytek wedlug Grzegorza Swietego Nicenciego. Orat. ad Theodosium / y Chrysostoma Swietego Homil. 33. in Ioan. Ineruditæ plebis instructio. Człowiek albowiem prosty / rydley sie zbuduje z Obrązów Swiętych przepatrując siozym / niżeli gdyby onemu kto same historią o tym powiedział / ktora przedz zmyeli wypadnie ; albo ley tez nie zaraż pojmie : Co Grzegorz Swiety Magnus wnoszil Lib. 7. Epist. 9. & lib. 9. Epist. 9. moni. tak o tym : Co sprawujesz pismo w czystacych / to malowane Obrązy sprawa u winem nietynych / albo tych ktoryz czytać nie umiesz / gdy sis im przepatrula / albowiem z nich sie niesie naucaja / czego powinni nasładować / y czego sie wystrzegać. Quod legentibus , inquit, scriptura ; hoc præstat Idiotis pictura cernentibus, quia in ipsa iam ignorantes vident , quæ sequi debeant, in ipsa legunt qui literas nesciunt , unde præcipue

3

Drugie Księgi, Wtórą Część.

cipuē gentibus, pro lectione pictura est.

Besilius Święty in Epist. aduersus Julianum Apostolam, monit iż Obrzą stoł z wielkiego Oratora, albo Króla mówce; które milczące, z samego tylko przypatrzenia sie onym doniektkich fact weleu pobudzają. Bellorum trophya & victorias, Historici Scriptores, & Pictores demonstrant: illi quidem Oratorię rem exornantes, hi vero in tabulis depingentes, multos ad virtutem, & virilitatem excitarunt: siquidem quā Historia Oratione exprimit, hæc tacens pictura per imitationem ostendit.

Zaś tylko to historię malowane sprawiło, iż Ralwin wdał; ale też y samiebna Personā Sacraego wymalowana, wile się może pobudzić do Bogomyślności y miłości Bożej. Albowiem kiedy widze Obrzą Panny Przenajświętszej Bożej Rodzicielki duchem daleko na rekach swych pieszycę: wytażam iż to iż ona Syna Bożego porodzila, y onego na rekach swych plastykała, y piersią swymi karmiła; a przy tym bydł latkach godności, iż nie maśnic takiego dobrego, coby nam od Wszechmocnosti Syna swego, iż o wiele otrzymać nie mogią. Kiedy zaś widze Obrzą Piotra Świętego z Kluczem, Pawła Świętego z Nieszem y Zbiegą; o tątym dorozumieram sie, iż Piotr Święty iż Odziewnym Królestwa Niesłeskiego, wedlug onego co su Chrystus Pan powiedział. Cobie dam klucze Królestwa Niesłeskiego, y co kols wiek rozwiałyś na ziemi te bedźiesz rozwiażano y w niebie etc. O drugim zaś iż on był Doktorem Narodu, a iż przez miecz ten żywot swiory dla miłości Chrystusa Pana stronięty. Kinge y edobne Obrzą zy Świętych cum suis insigniis, które naysiedzley myslę siem siedz iż Palrami albo Liliami, tamtych wyrazająca Maczennica Korona; tydż zas czystość Pawlinska, przy tym znak latkach osobliwości tego świętoobliwodcti: iż o Wawrzynica Świętego oprocz palmy, malującą z Prata jelenią, iż on na Pracie żelaznej dla Wiatry Świętej był pieczęony. Matkażyna Świętego Genesiss oprocz Lis

liey w raku,

O Skarbie nigdy nieprzebranym.

liey w raku, Korona Cierńowa na głowie iż maliuta z figuracjami ran Chrystusa Pana w Rękach y nogach. Eccejo Święta z Aniolem Ectoy z modlitwoie bedoczy szczola ognista serce iż przesabia, y tym sie krótko osobiwsy y wielka miłość iż przeciwko Chrystusowi Panu pokazuje, y wyraża.

Drugi pojętek iż Obrzą Świętych. Iż nam istniejące przypominających tych Świętych, Pictorii iż dwala y roszcby nieblesz, iż Bogiem, y z Aniołami jego S. zajmująca. Pictorię przez roszcza nie Krwie swoje dla wiery Świętej, lubo przez rozmaitę utraplesz, y dciążnątym święcie dostopili. Co davoriem ten inżego posmyeli, ktorzy sie takim Obrzą S. przypatrzyli, iż iż nie o dwale iż wieczney, z yżtym westchnie sercem tu Niebu mowlac; O szczegółach ludzi Bozy, Pictoriiście mieli takie sposoby nascwiecie, & ktoromście dostopili oncy dwala y wieczney. A zaraż ony dźwia o ratunek, pobajac sie im w opiece, aby też onemu dopomogli onyże dostapic, upatrulac przystym plomność y nie dostonalosc swoje.

Adrianus Papież w Listie swoim do Konstantyna Cesara y Matki jego Ireny, miedzy innymi, też dał przyczynę dla czego Świętych Bożych Obrzą malujemy. Nos vero, inquit, in memoriam Sanctorum Imagines facimus quorumuis: Abraham, Moysis, Elię, Esaię, Zacharię, reliquorumq. Propter tarum, Apostolorum, & Sanctorum Martyrum, qui propter Christum tribulati sunt, quo omnis, qui eos in Imagine contemplatur, illorum etiam meminerit, & glorificet Deum, qui illos quoq; magni fecit: Decet siquidem eos honor, & veneratio, propter iustitiam eorum, vt omnis qui viderit eos, in imitationem operum suorum adducatur. In Synodo 2. Nicæna. Act. 2.

Trzeci pojętek Obrzą Świętych. Iż przy bytności onych, przedzie, sie człowiek grzeban w brzegu morza od gredzu, iż o wiele iż o tym przykładem w historiach Catholicz. Na synodzie Nicænskim 2. Act. 4. Wspomina się ta historia o ledzey

Mierządlicy / Etora ieden świdowy Młodzieniec namiowil byl soś
bieku swey woli / ta wchodziac iuś do niego / gdy poszregla tam w
iego mieszkaniu Obraz Świelego Panteonu a scienie jawnionej /
zeraż wifred uczyńla / bedac zaostydzona / z samego tylko wierze-
nia na ten Obraz tego Świelego / y z tym poślą precz od niego /
wstydzac sie takiego grzechu sę: osnego / przy tym Obrębie Świe-
tym łakoby przy żywym pełnić. Etore Historia Clazianenius Ther-
ologus nazwany / pieknie temi wierszami wyraźli.

Scortum intemperans aliquis ad se vocauit Iuuenis
Illa verò ubi propè limen peruenisset,
De quo in Imagine Polæmon prospiciebat,
Inspecta illa (erat autem veneranda)
Spectaculo vista, mox recessit,
Vt viuum reuerita pictum.

O Jako wielce sa pożycze te Figure Mieci Chrystusa Pana /
Etore Katholicy pokojni przys deugach Publicznych zwycili wos-
tchniedź. Oprócz tego iż Pejdy Katholicz czyniac onym Reuven-
cia / y życiui przypominalac sobie Mieci Chrystusa Pana Zbawiciel-
sa swego / przes to zeffugio lepie Bożą. Ale też iż nie ieden taki /
Etory zapedziszy sie w otroga / aby grzech tebi popelnil / idko to
zemścić sie zebi nieprzyjacielow swoim / lubo do innych grzechow
malac zebi swieje Manu y popelnilas / y biezy dla tego aby
one wysonal. A gdy napodła przys drotę Figure Chrystusa wi-
sacego na Krzyżu / albo pretkę sua recoligowac moze / wspomnias
woszysobie / iż on na Krzyżu niewinna śmierć podejmował od Ties
przyjacieli swolb / y za nich sie modlit do Boga Opea / aby im
grzech ten byl obyczajony. Do tego iż on bedzie Sędziem grze-
chów jego.

Czwarty lab jest pozytek. Iż sa wezyrem iż taki Obraz
Świecie / nie tylo sie czlowiecz roszczać prosia sie od grzechu / ale też
biezże zebi okaja do gorącej milosci przeciwnego Boga / y obec do
naszych.

násłedowania Cnot Światyego tego.

Germanus Święty Biskup Konstantynopolita pisze do
Thomasa Biskupa Klaudy opolskiego miedzy innemi rzecząmi /
tak o tym pisze do niego. Apud Christianos Sanctorum Viro-
rum Imagines, qui & vsq; ad sanguinem peccato obstite-
runt, nihil aliud sunt, quam fortitudinis eorum delineatio,
Sanctæq; dispositionis & virtutis figuratio, & ad glorifican-
dum Deum, cui in praesenti hac vita seruierunt, admonitio
& instructio. Sermo enim qui bonorum virorum actiones
recenset, inuit audientes, & ad imitationem saepius horta-
tur, hoc etiam per frequentem Imaginum inspectionem fieri
veri simile est: Nam quæ Historica narratio per auditum do-
cet, ea tacens pictura per imitationem ostendit. Radley mo-
ni. Præterea ab his vehementius in amorem & Laudem Dei
concitamur; ita ut per hæc vtraq; illi qui egregia Sancto-
rum facta vident, aut audiunt, Patrem nostrum qui est in
caelis glorificari iuxta Euangeliu vocem cogantur. Ten list
wspomina sie in Synodo Nicæna 7. Generali.

Piety pozytek. Iż Obrazem Świecie podobni wielka Bos-
gu dwuły i uciążliwość Świetemu jego. Jako albowiem iż Etory
Obrazy święte Przodków swoldy / y Dzieci Ich godne wystawie-
niu y paniecti nieśmiertelney / w pałacach lubo domach swych dala-
malowac / czyniąc to taki z milosci przeciwnego onym / aby im byli za-
wisi na paniect / ieko też aby Koźemu Enoty Ich wielkie / dzieła
wyniosle y nie pospolite / albo odwagne byly Koźemu wiadome.
Przy tym też iż tak malo przodków ich slawa sie także na nich sa-
mych / dla czego zwycili sie nimi służyć. Tak y my gdy wsko-
niamy Obrazy Świeciego Bojędu / czynimy to z milosć przeciwnego
Im / iko wielka Bogu dwuły podobni / iż tak dżiwny jest w świe-
tych swoldy / Etory zeffugi / y na nas sie zlewało / bedac my onych
wczęsnikami.

Słofly pozytek. Iż przez takie Obrazy my Katholicy pota-

giniemy rożność Włary swej Świętej / od Żydów / Pogánów / Zoroastrow / od tychów: od Żydów mówią / ktorzy tak są zdeprawińi / iż Pisma Świętego nie rozumieć / ani takim Obrázom nie śmiać mieć w Bosznicach swoich / kielie się w Kościele Salomonowym znajdująły s. roszasania Bożego / obwiniać się aby tym balsodziałstwa nie popadli.

Tiersierni także heretycy osobiście Calvinistowie Żydów násłabujoć w ślepocie id / nabożeństwo także swego / iż aby w Jezusie pustkach zwycili odpremować / przes w pełni Obrázom obawiając się także / aby przeci to báliwość naliszmem nie zgłębiły / iż tego się my Katholicy fluśnie śmielamy / gdyż tego nie rozumieć / iż to wifijo na instancię należy. Gdy tedy my Katholicy Obrázom Świętemu wzczęciwość oddaliemy / tąby oddaliemy one nie iżko Bogu per se rozumieć bydż Obrazem Bogiem / ale iżko Obrazowi Boszemu / iżko to Kościół Święty Katholicki / przes Dottori swoje Święte boszcziarenie y doświadczenie deklaruje / co się wyżej powtarza / y jeszcze w drugim Kośc. latektość násłopule serzej z nauki Doktora Anjelskiego Thomasa Świętego deklarować się będzie.

R O Z D Z I A L. V.

Ieśliss Obrazowi Chrystusa Pana, lubo Figurze Krzyża Świętego; ma się oddawać iaka wzczęciwość osobiwa.

Zakaz częst Bogu powieliśmy oddawać y Świętemu jego / czytaj Potym Koździel pierwoty. Obrázom zas Boszemu / iżko to Krucifixowi / figurze Krzyża Świętego; &c. ieśliss trzimamy taka wzczęciwość cultum latrię oddawać / ktoro samemu Christusom Panu oddaliemy. Za quæsto Thomas Sacerdos Doktor Anjelski / na ktorego sauce Kościół Święty wiele polega / nie subtelnie tak y dofyć iasnie determinuisse / y ratlami suemi to połekwie 3. p. q. 25. ar. 2. iż tąj wzczęciwość / Reverentia, cultus latrię, ktoro

refamemus

ta samemu Bogu należy / maśle y Obrázem jego Świętem oddawać / ktorego wypis ten Artikul o tym ob flowa do flowa tu przywodze.

A R T I C U L V S III.

Vtrum Imago Christi sit adoranda adoratione latriæ.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod Imago Christi non sit adoranda adoratione latriæ. Dicitur enim Exod. 20. Non facies tibi sculptile neq; omnem similitudinem: Sed nulla adoratio est facienda contra Dei præceptum. ergo Imago Christi non est adoranda adoratione latriæ.

2. Præt. Operibus gentilium non debemus communicare vt Apost. dicit Eph. 5. Sed gentiles de hoc præcipue inculpantur, quod commutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, vt dicitur Rom. 1. Ergo Imago Christi non est adoranda adoratione latriæ.

3. Præt Christo debetur adoratio latriæ ratione diuinitatis, non ratione humanitatis: Sed imagini diuinitatis eius, quæ est animæ rationali impressa, non debetur adoratio latriæ. ergo multo minus imagini corporali, quæ representat humanitatem i. f. us.

4. Præter. Nihil idetur esse in cultu diuino faciendum, nisi quod est à Deo institutum. vnde & Apołt. 1. ad Corin. 11. traditurus doctrinam de Sacrificio Ecclesiæ, dicit, Ego accepi à Domino. q. id & tradidi vobis: sed nulla traditio in scriptura inuenitur de adorandis Imaginibus. Ergo Imago Christi non est adoranda adoratione latriæ.

Sed contra est, quod Damas. inducit Basilium dicentem, Imaginis honor ad prototypum peruenit, id est, exemplar: Sed ipsum exemplar, scilicet Christus, est adorandus adoratione latriæ. ergo, & eius Imago.

Respond.

Respond. Dicendum, quod sicut Philosophus dicit in lib. de memoria & reminiscentia, duplex est motus animæ in Imaginem, unus quidem in ipsam imaginem, secundum quod res quædam est, alio modo in imaginem, in quantum est imago alterius. Et inter hos duos motus est hæc differentia, quia primus motus, quo quis mouetur in imaginem, ut est res quædam, est aliud à motu, qui est in rem: secundus autem motus qui est in imaginem, in quantum est imago, est unus, & idem cum illo, qui est in rem. Sic ergo dicendum est, quod Imagini Christi, in quantum est res quædam (puta lignum sculptum vel pictum) nulla reverentia exhibetur, quia reverentia, non nisi rationali naturæ debetur. Relinquitur ergo quod exhibeat ci reverentia solum in quantum est imago, & sic sequitur, quod eadem reverentia exhibatur Imagini Christi & ipsi Christo. Cum ergo Christus adoretur adoratione latræ, consequens est, quod eius Imago sit adoratione latræ adoranda.

Ad Primum ergo dicendum, quod non prohibetur illo præcepto, facere quamcunq; sculpturam, vel similitudinem, sed facere adorandam. Vnde subdit, non adorabis ea neq; coles. Et quia, sicut dictum est, idem est motus in imaginem, & in rem, eo modo prohibetur adoratio imaginis, quo prohibetur adoratio rei, cuius imago est. Vnde ibi intelligitur prohiberi adoratio imaginum, quas gentiles faciebant in venerationem Deorum suorum, id est dæmonum. Et ideo præmittitur. Non habebis Deos alienos coram me. Ipsi autem vero Deo, cum sit incorporeus, nulla imago corporalis poterat poni: quia, vt Damasc. dicit insipientiæ summae est, & impietatis, figurare, quod est diuinum. Sed quia in nouo testamento Deus factus est homo, potest in sui imagine corporali, adorari.

Ad secundum dicendum, quod Apostol. prohibet operibus

O Skarbie nigdy nieprzebrane.

ribus infructuosis gentilium communicare: communicare autem utilibus eorum operibus, Apostolis non prohibet. Adoratio autem imaginum est inter infructuosa opera computanda, quantum ad duo. Primo quidem, quantum ad hoc, quod quidam eorum adorabant ipsas imagines, ut res quædam, credentes in eis esse aliquod numen propter responsa, quæ dæmones in eis dabant & alios huiusmodi effectus mirabiles. Secundo, propter res, quarum erant imagines: Statuebant enim huiusmodi imagines aliquibus Creaturis, quas in eis veneratione latræ venerabantur. Nos autem adoramus adoratione latræ Imaginem Christi, qui es verus Deus, non propter ipsam imaginem, sed propter rem, cuius imago est, sicut dictum est.

Ad Tertium dicendum, quod Creaturæ rationali debetur reverentia propter se ipsam, & ideo si creaturæ rationali, in qua est imago Dei, exhiberetur adoratio latræ, posset esse erroris occasio, ut scilicet motus adorantis sifteret in homine, in quantum est res quædam, & non ferretur in Deum, cuius est imago, quod non potest contingere de imagine sculpta, vel picta in materia sensibili.

Ad Quartum dicendum, quod Apostoli familiari insti-
ctu Spiritus Sancti quædam Ecclesiis tradiderunt seruanda,
quæ non reliquerunt in scriptis, sed in obseruatione Eccle-
siæ per successionem fidelium. Vnde ipse dicit 2. ad Tessal.
State & tenete traditiones, quas didicistis, siue per Sermo-
nem, scilicet ore prolatum, siue per Epistolam, scilicet scri-
pto transmissam: & inter huiusmodi traditiones est Imaginum Christi adoratio. Vnde & B. Lucas dicitur depinxisse Christi Imaginem, quæ Romæ habetur.

W ktorym Artykule taka jest nauka y Konkluzja
tego Doktora Świętego.

Drugie Księgi, Wtora Część.

Obrązowi Chrystusowi Pana ma być oddawana Uczciwość Boska / Cultus Latriæ. Ktore tak deklaruje. Obrązowi Chrystusowi Pana nie może się oddawać uczciwość względem Materyę z której jest zrobiony, iako to z drewna / Pamięcia / srebra / złota / lubo na jakiejkolwiek materię byliby malowani, oborzeni tylko finiszeniu rożnemu pryzwojita jest uczciwość. Gdy tedy Obrązowi Chrystusowemu uczciwość Boska oddałamy, to tylko względem tego czynimy, iż nam wyraża wobec Personae Chrystusa Pana / Etoremu uczciwością należy cultus latrīæ. Zaczym takiemu Obrazowi powinna iść ta właściwie reverentia / Ktora Chrystusowi Panu należy / cultus latrīæ, według tego co Philosophus gowiec Dział Lib. de Memoria & Reminiscencia Motus in Imagine, inquantum est Imago, est unus & idem cum illo qui est in rem ipsam.

Zdjęto Wazylli Siostry morei / Etorego Damascen Siostry te słowa Lib. 4. cap. 17. przypomni. Imaginibus honor ad prototypum peruenit, iakoby občial rzeczy iż to jedna jest czesc / Etora sie oddaje Obrązowi / y temu Etorego Obrzą ten wyraża.

Co też płeńnie obiązania tenże Damascen S. Lib. 3. de Imaginibus, przykładem Obrząku Królewskiego / Kto widzi / morei / Obrzą Królewski / w nimże widzi Króla / y zda Kto widzi Króla / poznawa bydzie tego / Etorego tamten Obrzą wobec połaszu. In imagine. inquit, species & forma Regis est, & in Rege species est imaginis. Expressa est in Imagine Regis similitudo; vt qui videt Imaginem, in ipsa Regem aspiciat: & rursum qui Regem videt, intelligat hunc esse illum, qui in ea fit expressus Imagine, & quia non differt similitudo. Idcirco post conspectam imaginem volenti Regem intueri, Imago dixerit: Ego & Rex unum sumus; ego in illo sum, & ipse in me, & quod in me vides, idem in eo perspicis, & quod in illo perspexisti, id in me cernis: qui enim adorat imaginem, Regem adorat, nam illius formam & speciem Imago con-

O Skarbie nigdy nieprzebranym.

met. Toż się ma rozumieć / y o Obrząku Świętych / bla čegotak mamy mieć w uczciwości.

Zieśli rzeczy heretyk. Kiedy to iest napisano / abyśmy mieli Obrząkom uczciwość y czesc oddawać. Ili to się odpowieda z Eusebem cesarem Patriarcha Konstantynopolitem / tam iest o tym napisano; Zdję roszczę Chrystusowi Panu czesc oddawać. Linquet, inquit, Christum ut pote qui debuit per omnia Fratribus assimilari, prototypum esse Imaginis suæ, tametsi verbis scriptum non sit. Quare cum querit Hereticus, ubi scriptum sit de adoranda Christi imagine? Respondendum est, ibi scriptum esse, ubi scriptum est, adorandum esse Christum; siquidem inseparabilis est a Prototypo effigies eius. In Dialogo, cuius inscriptio, Orthodoxus.

A je my ate oddajemy Reverentię Obrząowi względem jego materię / z której jest zrobiony / ale tylko względem tego / iż nam Personae Święta wobec wyraża. Pieńcie to na Synodzie Nicenejskim rozwijając misjonarnym temi wierzącymi ludem wyraźili.

Nam Deus est, quod imago docet, sed non Deus ipsa Hanc videoas, & mente colas quod cernis in ipsa.

Drugie tym podobne.

Effigiem Christi cum transis pronus adora,
Nec tamen effigiem, sed quod designat honora.

Apud Sabellium Lib. 8. Aeneade 8.

R O Z D Z I A L VI.

Ieſliſ Drzewu Krzyża Świętego, ma się oddawać iaka uczciwość.

Damascen Siostry Lib. 4. cap. 12. O tym Drzewie Siostrym / na którym Chrystus Pan był zamordowany / y o innych instrumentach / Neli lego wspominałac / vniuersaliter morei / iż wobec tlim tym

73 Drugiey Księgi, Wtora Częsc.

etiam tunc rzezom / Etore sie Ciało Śbawiciela naszego dotożaly mo-
bydż oddawana wielka uczciwość / położuiec / iż przez to samemu
Chrystusowi Panu tą sie uczciwość oddaje. Omnia, inquit, quæ
Christo Domino adiacuerant, adoramus, ipsi reverentiam,
& pietatis cultum exhibentes.

Augustyno Święty także / za rzecj wielce godno y fustna to
bydż poczyta / iż Krzyżowi Panstwu uczciwość powinna oddawa-
my / a to na pamiątkę śmierci Śbawiciela naszego Ukrzyżowanego.
Dominicæ, inquit, Crucis Venerabile monumentum, omni-
veneratione dignissimum fatemur, & ad recordationem Cru-
cifixi nostri veneramur. Lib. 2. cap. 3. de Visit. Infirm. ¶
potym daley nápomina Bożego z nasz abyśmy Krzyżowi Świe-
temu społora obłapaliac go z uklonem uczciwość oddawali.
Hanc, inquit, complectere humiliter, venerare suppliciter.

Belarminus pieknie to Katiami połączuje z Pismem / iż Drze-
wu Krzyża świętego ma bydż wielka oddawana uczciwość. Jesliż
te miewsce / mowet / na Etorym Anioł stanoi / śtemū Święta jest.
Iosue 5. Czemu nie bierzyc Krzyża / na Etorym stanoi Chrystus
Pan? Jesliż chwili y pas Świętego Pówla Apostoła / iż fieret
iego ony dōbetysią. Cuda czystly / gdy były w uczciwości: Act.
19. Czemu ale daleko fustnicy Krzyża Chrystusa Pana / Krwia
iego Przenaswiecto złany z. Jesliż Sakramenta czciemy / iż sa
instrumenta iestii Bożej / czemu ale Krzyż Etory jest instrumento-
tem obłapienia y zbawienia naszego?

Oprocz tego Duch Święty roszczętuje / abyśmy podnożemi
nog jego poklon oddawali / iż Święty jest / Psal. 93. Exaltate
Dominum Deum nostrum, & adorate scabellum pedum
cius quoniam Sanctum est. Etore florae Tomase
Pisma Świętego pospolicie rozumiela o Krzyżu Chrystusa
wym / Etory mu były iakoby podnożkiem nie iakiem / gdy nogi jego
Przenaswiecte były do niego gwozdiami przybite. Co sie iest
potwierdzi y z Psal. 131. Ony dō sław. Adorabimus in loco ubi
steterunt:

○ Skarbienigdy nieprzebranym.

steterunt pedes eius. Ruthliuſ piſac na ten Psalm / tego iest
rozumienia / iż przez ten podnożek / nie tylko sie może rozumieć
Krzyż Christusow / ale tež y same Gora Kalwaryey / na Etorey
był Ukrzyżowany. Dofyc tedy nam na tym / iż to miewsce Etorego
śś. Chrystus Pan dotożał / námet y wójskā gorą / na Etorey z
Krzyżem był wystawiony / święte iest.

Kościol tedy Święty Katolicki o tym podnożku Chrystus
sowym / na Etorym stanoi przybity / y on Krwia swota Przena-
świetlo poświecił na wyśławienie tego / taki hymn o nim śpiewa.

Crux fidelis, inter omnes

Arbor vna Nobilis.

Nulla filia talem profert

Fronde Flore germinate.

Dulce Lignum dulce clavos,

Dulce pondus sustinet.

Sola digna tu fuisti

Ferre secli precium

Atq; portum preparare

Nauta mundo naufrago

Quem sacer Cruor perunxit

Fusus Agni Corpore.

R O Z D Z I A L VII.

Iako się ma oddawać uczciwość Drzewu Krzyża
Świętego.

Doktor Anselmi Thomas Święty de Aquino Ord. Prædic:
iż dofc dostatecznie te Kontroversia resoluwe j. p. q. 25.
ar. 4. Leby pro Authoritate taki zacnego Doktora w Kościele
Świętym Katolickiem / Artykul ten ico / iako drugi przed
sym / 3 stronę tey matrycy tu przypodoba / Etory ten iest.

Vtrum Crux Christi sit adoranda adoratione latriæ.

AD Quartum sic proceditur. Videtur quod Crux Christi non sit adoranda adoratione latriæ. Nullus enim pius Filius veneratur contumeliam Patris sui, puta flagellum, quo flagellatus est, vel lignum in quo fuit suspensus, sed magis illud abhorret. Christus autem in Ligno Crucis probriosissimam mortē passus est, secundum illud Sapientiæ 2. Morte turpissima condemnemus eum. Ergo non debemus Crucem venerari sed magis abhorrere.

2. Præt. Humanitas Christi adoratione latriæ adoratur, in quantum est unita Filio Dei in Persona, quod de Cruce dici non potest: Ergo Crux Christi non est adoranda adoratione latriæ.

3. Præt. Sicut Crux Christi fuit instrumentum passionis eius, & mortis, ita etiam & multa alia, (puta clavi, corona, & lancea) quibus tamen non exhibemus latriæ cultum. ergo videtur quod Crux Christi non sit adoratione latriæ adoranda.

Sed contra est, quod illi exhibemus latriæ cultum, in quo ponimus spem Salutis, sed in Cruce Christi ponimus spem salutis: cantat enim Ecclesia, o Crux, aue spes unica, hoc Passionis tempore, auge piis iustitiam, reisq; dona veniam, ergo Crux Christi est adoranda adoratione latriæ.

Respon. Dicendum, quod sicut supra dictum est, honor seu reverentia non debetur nisi rationali naturæ, creaturæ, autem insensibili, non debetur honor vel reverentia, nisi ratione rationalis naturæ. Et hoc dupliciter, uno modo, in quantum repræsentat rationalem naturam: alio modo, in quantum ei quocunq; modo, coniungitur. Primo modo,

confue-

O Skárbie nigdy nieprzebrane.

confueuerunt homines venerari regis Imaginem: Secundo modo, eius vestimentum. Vtrumq; autem venerantur homines eadem veneratione, qua venerantur & regem. Si ergo loquamur de ipsa Cruce, in qua Christus Crucifixus est, vtroq; modo est à nobis veneranda: uno scilicet modo, in quantum repræsentat nobis Figuram Christi extensi in ea, alio modo ex contactu ad membra Christi, & ex hoc quod eius Sanguine est perfusa. Vnde vtroq; modo adoratur eadem adoratione cum Christo, scilicet adoratione Latriæ. Et propter hoc etiam Crucem alloquimur, & deprecamur quasi ipsum Crucifixum. Si vero loquarur, de effigie Crucis Christi in quacunq; alia materia (puta, lapidis vel ligni, argenti vel auri) sic veneramur Crucem tantum ut Imaginem Christi quam veneramur adoratione latriæ, vt supra dictum est.

Ad Primum ergo dicendum, quod in Cruce Christi quantum ad intentionem vel opinionem infidelium consideratur opprobrium Christi: Sed quantum ad effectum nostræ salutis consideratur virtus diuina ipsius, quæ de hostibus triumphauit, secundum illud Coloff. 2. Ipsum tulit de medio effigens illud Crucis, & spolians Principatus, & potestates traduxit confidenter, palam triumphans illos in se metipso. Et ideo dicit Apostolus 1. ad Corinth. 1. Verbum Crucis pereuntibus quidem stultitia est: his autem, qui salvi fiunt, id est nobis, virtus Dei est.

Ad Secundum dicendum, quod Crux Christi, licet non fuerit unita verbo Dei in persona, fuit tamen ei unita aliquo alio modo, scilicet per repræsentationem, & contactum. Et hac sola ratione exhibetur ei reverentia.

Ad Tertium dicendum, quod quantum ad rationem contactus membrorum Christi, adoramus non solum Crucem, sed etiam omnia, quæ sunt Christi. Vnde Damascus

dicit in

Drugiey Księgi, Wtora Część.

dicit in 4. lib. prætiosum lignum vt Sanctificatum tañtu Sancti Corporis, & Sanguinis, decenter adorandum, clauos, indumenta, lanceam, & Sacra eius tabernacula, quæ sunt præsepe, spelunca, & huiusmodi. Ista tamen non repræsentant imaginem Christi, Sicut Crux, quæ dicitur signum Filii hominis, quod apparebit in cælo vt dicitur. Mat. 14. Ideoq; mulieribus dixit Angelus, Iesum quæritis Crucifixum Nazarenum: non dixit Lanceatum, sed Crucifixum. Et inde est quod Crucem Christi veneramur in quaçunq; materia, non autem imaginem clauorum, vel quorumcunq; huiusmodi.

W ktorym Artyle kie summa iest o tymiego nauki: Małp przod zæ rzecz pewna to trzymat co sie przed tym z stronny Obrázow powiedział. I: vœcziwość/ Reverentia/ nie należy tylko na turze rozumney / dlatego gdy Krzyżowi Świętemu vœcziwość y czesc oddaliemy/ teby tak sleva sie na samego Chrystusa Pana. Ale o Krzyżu Pańskim dwuako mamy rozumiet: Insa albowiem rzecz iest mowic o Krzyżu na ktorym Chrystus Pan byl Ukrzyżowany. A insa o tym ktorz iest tylko na znak albo wizerunku tamtego vœczyniony. Krzyżowi albowiem prawdziwemu / na ktorym Chrystus Pan umarł / (ktozy sobie mamy za Relique Przenas świętej) zduud przyciżnaby d' onemu oddawana vœcziwość/ czesc Hostia/ Cultus Latriæ to iest/ tak względem tego/ iż nam reprezentuje Ukrzyżowanego Chrystusa Pana: Jako tez względem tego/ iż dotycza sie Ciala iego Przenaswietego/ y Krwi jego polany byl.

Krzyżowi zæ temu ktorz iest z iakiem kolwiek materzej vœcziżniony/ lubo malowanemu / oddaliemy także cultum latriæ, czesc Hostia: ale tylko względem tego/ iż Ukrzyżowanego Chrystusa Pana nam rokaza/ przez takiswoj wizerunk/ albo figure.

3 tey nauki tego Doktora Świętego/ moje kto niesłot okazy do takiego rozumienia/ o Pannie Przenaswietzej Bożej Rodzinie:

O Skábie nigdy nieprzebránym.

ielce: Iż iekli Krzyżowi Świętemu należy czesc Hostia/ cultus latræ, względem tego/ iż dotycza sie Ciala Chrystusa Pana, Krwi jego Przenaswietza byl złany gdy należał n̄ nim gwoździe tam przibity. Teby rāczej onę taką czesc powinniśmy oddawać/ ponieważ ona Chrystusa Pana nie tylko sie dotycza/ ale grotnej porobiła/ y grotami swymi Panteńskiem onego Karmila y wyfrowala.

Objowiada n̄ to Doktor Święty w drugiem Artyle. Iż Pannie Przenaswietzej Bożej Rodzinie lubo z wielu mian nazywionych/ mialaby sie tez onę oddawać czesc Hostia. Ale iż ona jest stworzeniem rozumnym / Etoremu vœcziwość osobna własna należy/ według swojej zacności / bædak capax venerationis secundum seipsum. Zaczym onę czesc Hostia flujić nie moze/ iako y żadnemu stworzeniu rozumemu: albowiem gdyby onę czesc Hostia względem tylko dotykania sie Chrystusa Pana/ oddawana byla: Teby by sie nie na Chrystusa Pana/ ale na onę same zlewała/ iakoby onę taką czesc przyzwolta byla.

Dziewu zæ Krzyża Świętego/ Etore iest stworzenie bez rozumu/ nie żadnym sposobem nialeka/ albo żadna vœcziwość nie należy/ cum non sit capax venerationis prout in se consideratur, tæ poten Doktor Święty naučza ad 3. Gdy tedy oddale sie vœcziżna Krzyżowi Świętemu / rokyska tak sleva sie modę czesc Hostia Krzyżowi Świętemu / rokyska tak sleva sie nafamego tylko Chrystusa Pana Ukrzyżowanego/ iako sie to luž potazélo.

Az tez ten Doktor Święty in 3. Sent. Krzyżowi Pańskiemu ex solo contactu corporis Christi Domini, przypisuje cultum Hyperdulie: a względem zæ tego/ iż iest Obratem lego / Cultum Latriæ, teby pięknie Caletan Kardynał/ te iż aby rokne lego sententie ugadza a przeto zaśledzony tu innych Commentatoroz lego/ z stronę tych sententiarum/ iako on to explicat. Videatur a. 4. vt supra.

ROZDZIAŁ VIII.

W ktorym się potwierdza nauka Rozdziału przeszłego z innych Doktorów Świętych z strony oddawania czci Krzyżowi Świętemu.

O Kowale Święci dając to dowodnie wyrażili / iż Krzyżowi Chrystusa Pana / lubo jego insiemu Obrzązowi / ma być oddawana wszelkość w części Boska. Oprocz innych dowodów / przykładami to rojmetalnymi pięknie oblaśniali.

Augustyn Święty de 10. Chordis cap. 10. ten przykład daje. Kiedyby kto (mowi) Obrąz twojej persony malowany / który maś w Domu swoim na baremno / dla prożnej swej domowej / który ani rąk / ani stopy / ani mówić / on okamionował y zdesperetem : Iżali nie miałby śobie tego za wielką Eryzawę / y że nie magie swoje z Daleko bardziej maś rozumieć o Obrązie Chrystusowej / gdyby go ktoś znał zresztą / iż by to nie samemu Chrystusowi Panu była zniewaga oczystona.

Podobnego Argumentu zajmowa Athanazy Święty Lib. 4. przeciwko Zryanom / o którym wspomina się na Synodzie 7. Act. 4. przypominać na przykład Obrąz Cesarski. Gdyby kto pisał znał Obrąz Cesarski. Al za nie słusnie takiego Barza / iż aby samemu Cesarszowi te zniewagi oczynił? Lub oto Obrąz jego / nic innego nie jest / tylko drzewo / albo inha materia / y farby. Podobnym sposobem / aby Obrąz Chrystusa Pana zdesperetem / tako winne p. doda / iż aby samemu Chrystusowi Panu te żałosć oczynił. Quemadmodum, inquit, cum quispiam tumultus in Imagine Imperatoris impetum faciens, iuste corrigitur, veluti ipsum Imperatorem ignominia affecisset : Cum tamen imago ipsa, nihil sit praeter lignum aut colores. Co sie tedy mowią o Obrązach Chrystusa Pana / to się ma rozumieć

O Skarbie nigdy nieprzebranym.

rozumieć / y o Krzyżu jego świętem / gdyż Krzyż nikt innego nie jest / tylko Obrąz Obrzyżowanego.

Leontius Episcopus Cypr Lib. 5. in Apologia przeciwko Źydom / tymże sposobem Argumentule. Krzyż Święty naszych iac pieczęcia albo Signetem Chrystusā Pina / Etorem wąstkie swoje dobrodziejszko / które od niego otrzymujemy / pieczęcie / y przyrownywa gódo pieczęci Cesarskiej / Etora clementy y caluiem. Quemadmodum, inquit, qui mandatum Imperatoris suscipit, illius sigillum osculando, non ipsam cera, aut characterem, aut plumbum veneratur, Verum Imperatori ipsi adorationem & cultum exhibuit. Ita quoq; Christianorum Filii, typum Christi adorantes, non materiam ligni adoramus, sed Sigillum, & annulum, & Characterem, Christum ipsum aspicientes, per hoc eum qui in illo Crucifixus est sicutamus & adoramus

Wiele innych Argumentów tego Leonclussi przypodoba się przeciwko Źydom na S, nobis Nicenstym mianowanym / Etorem / sie probule iż Krzyżowi Świętemu mamy oddawać te wszelkości / Etora samemu Chrystusowi Panu należy / Cultum latræ, ten also bowiem według deklaratice Synodu ; ab Imagine transit ad Prototypon, & primum exemplar.

Dlategoż Laetantius Firmianus in Carm. de Pass. Dñi. náspomina wiernych Chrystusowych / aby po klepkach swoich / Drzewu Krzyża Świętego wszelkość oddawali / w tych swoich wiernach.

Flestegenu, Lignumq; Crucis Venerabile adora-

Ali nie tylko samo Drzewo Krzyża Świętego / na którym Zbawiciel świata umarł / mamy mieć w takię wszelkości : ale teżボシイ Krzyż z takiey kolwiel materyej oczystony / tako Damascen Święty Lib. 4. cap. 12. mowi. Adoramus Figuram præfissæ & viuificæ Crucis : tametsi ex alia materia facta est, non materiam venerantes, absit hoc, sed figuram tanquam Chri-

Drugiej Księgi, Wtora Część.

Iti signum. Takie tedy oczywiość y czesc gdy Brzyżowi Świety
mu oddaliemy, ale czylemy to mowią wozglebem materyej / a takię
jeś Brzyż zrobiony, ale tylko figura same Brzyża czylemy.

Co tym przekladem Alkibiady Świety ad Antiochum 4.
16. dostarcznie to oblicnia tak. My figure mori / Brzyż za
dukuō brenien siedam / dla tegor / iżsiliby sie to pomu żniwierz
wyda robišalo / iż Drżecu czec Mossa oddaliemy / gdy Brzyżowi
oczywiość oddaliemy: Tedy o to zdras moge te dacie dretowia ror
gerwać / y lebno od drugiego oddalić zeprowanby figura Brzyżka /
y gołosaczy samym / iż te brenna od śleble oddalone / se iżko
by w pogardzaniu / y iż nie pożycie / Etorym y oczywiość odda
wać iżs rzecz nie przykroja / ani sie godź. Jako tej gdyby ito
Brzyż se złota zrobiony z kopilogniem / lubo wąsty z perel rosprol:
teby Maled ta złota / y perły w Euple swacy / z ktorym byl przedtem
Brzyż reformowany / iż nie andie tery oczywiość / iżko na ten etas /
gdy figura Brzyża z nō byla oczywiona / y tym potażulemy / iż nie
materyo Brzyża czilemy / ale tylko same figure jego.

Figuram Crucis, inquit, ex duobus Lignis compingen-
tes conficimus, vt si quis fidelium id in nobis reprehendat,
quod veneremur lignum: possimus duobus inter se disiun-
ctis lignis, & Crucis directa forma, ea tanquam inutilia
ligna reputare. & in fideli persuadere, quod non colamus li-
gnum, sed quod Crucistypum veneremur,

Synod 7. Act. 7. roszajcie oddalić oczywiość Brzyżowi
Pónstemu / videlicet, Typo venerandæ & viuificæ Crucis per
adorationem: jacsym taka czesc / ręcey flujsz ma samemu pra-
wodziencu Brzyżowi Chrystusowemu / ponieważ wozglebem oce-
go / wilzrunę albo Obraz tego Czecid mamy. Což y Synod 8. po-
triedzia Can. 3. co y na Synodzie 6. było potwierdzono. Can. 78.

Wiele było Ojcow Świetych ktory pisali de Adoratione
Crucis, oczekując Cyrillus Hierosol. Cathech. 10. & 13. S.
Gregorius Nissenus in Vita Sororis Marinæ. S. Paulinus

Epist.

O Skárbie nigdy nieprzebranej:

Epist. II. ad Seuerum. & Epist 34 S. Gregorius Magnus lib.
7. Epist. 106. S. Augustinus Lib 21. de Ciuit. Dei. Cap. 8.
S. Hieronymus Tom. 1. Epist. 17. S. Ambrosius in Oratione
in Theodosium. S. Chrisostomus Tom. 5 Homil. Quod
Christus fit Deus: S. Damascenus Lib. 4. de Fide Cap. 12.
Beda Lib. 20. de locis Sanctis , & alii plures.

ROZDZIAŁ IX.

O błędach Heretyckich z strony oddawania czci Krzy- zowi Świętemu.

Bład ten naprawiał mnożnie iżki Claudioz Taurinensis,
iż nie tylko nie trzeba czcić Brzyżia Chrystusowego / ale y owa
sem onem sie brzydzić / y znakum jego; którego bledu dwoycili
się / Vniclephistæ, Pauliciani, Paulus Brus, Henricus qui-
dam Bogomiles, Massilienses, potym Lutherus, Caluinus,
indofiatel Centuriatores o Etory Thomas Vualdensis Tom.
3. cap. 105. Belarminus, & alii.

Luterus taki wielce blużniel Brzyż Świety / iż y Czart sam
przez opatańskiego niemogiby podobno wiekiego blużniestwa pos-
wiedzieć / co ten przeklęto zacności Brzyżia Świelego gadał.
Naprzec o Chorogut Brzyż / y figura Ukrzyżowanego to mo-
że: Gdybyś na pole dobra z Chorogiem Brzyż / lubo to bylbys
sem Obraz Ukrzyżowanego: takby do wiekla przed nim / iżoby mie-
ciart gonił. 2. Vit. Fol. 529. Si Vexillum, inquit, Crucis vi-
derem in campis, & si foret Crucifixus ipse: haud fecus fu-
gerem, ac si me Daemon persequeretur.

W samym zebrze Brzyżie S. na Storzym Chrystus Pan
śmierć sia na grzesnych podać razył. To powiadala: tegor
bym dobrze żyć / aby żadna Korona Czerniowa: narmet ani sam
Brzyż / nigdy na smiecie nie był. A gdyby istka partykuła Brzyż
doszłata mi sie do ruk moich zarząbym one tem vorzucił / kiedyby
oney

oney stóice nigdy promieniami swemi nie dochođilo. Vellem inquit, Corona Spinea, imo Crux nulla unquam prodiisset. Etsi quæ mihi particula Crucis donaretur, foretq; in manu mea: continuo istinc ego illam detruiderem, ubi sol eam nullus aspiceret. Edit Nurembr. fol. 184.

O Świętaſ ździe Krzyża Świętego tak powiedział. Flammis absumentur Festa Crucis Etich pioniemiem ognia/ morti/ źaginę Święta Krzyża.

A niktory ſi lego Święty / iako to on bieſcny Carolſtadiuſ Etoſ drugich tak naučał mowiac. Gdy obaczyſ Obraz Uzrjzonanego / pluſje na twarz iego. R inſe bluſnierſtwa bezczne / Etoſ druga fluga Chrystuſowſa ſluſać nie može / nie wſydaſ ſie mowic: ant ſie pomſti Woskay nieobawiaſta / iako taſki Bog oto nie raz karal / iako ſie wyżej pokaſalo / w Pięcię częſci Pierwofey Ksieggi.

A co ten leſcze nielczęſny bluſnierſa Lutherus powiedział / iſ gdyby mu przyszło widzieć Choragiem Krzyża nad polaſy / teſby wciekał przed nia / tak iako by go czart gonił. A gdyby Krzyz obaczył nie na choragno / ani na Drzewie malowanym / albo z iakiey materycy zrobiony: ale na Piebie cubownie wyconterfeſtowany / iako go Bog taſk nie raz połaſował / co ſie wſdzieć moſze w Trzeciej częſci Pierwofey Ksieggi / doleby na tem czas / ten bluſnierſa wciekał z pewnie muſialby y ſi Ćzertem do Pięcię: albowiem y czart nie može patrjać na Krzyz Święty ale wcieka przed nim daleko.

Aze Krzyz Święty / iſt godſien wſelkiey uczciwości / połaſalo ſie iuſ przedtem z Oycem Świętych na wieku miejſcad / oſobliwie w tey Ksiedze Otorey / w Etorey ſi ta Kontrowerſia / ztrojny tego traktule / co ſie y ſi tego Koſdlaſtu dobrze zrozumieć može.

A prieto drudzi Heretycy przećwonym sposobem / wieleka uczciwość Krzyżowi Świętemu przyznawali / lubo tež z trowy tego wielce bledzili. I Manichejowie albowiem tak wielce czali Krzyz

Chrystuſ

Chrystuſa Pána / iſ teſ y Drzewo Koſde reſtázyswali mieć w wiele tiey uczciwości / na paniatke tego / iſ Chrystuſowi Pánu Krzyz byl z drzewa zrobiony. Oczym Auguſtyn Świſty apud Váldensem. Thomo & capite vt ſupra.

Inſi zas o Etoſ Nicephorus Lib. i. cap 54. wspomina / Etoſi wypiftie Krzyz y Obráz y malowane prezodzucia II; ale tyliko ſam Krzyz prewodziswy na Etoym Chrystus Pan śmierć podbił / czili.

Armenowie zas nie tyliko ſamym Krzyzom Chrystuſa Pána ; ale teſ y inſym Krzyzom y Obrázom iego uczciwość oddawali / Etoſe i-bnac wprzob poewieſacali / y Pravia z ciary / Etoſe Chrystus ſeni odpremowali / pomazywali / y gmozdź źelazny wpoyszodku iego wobili: Inſym ździe Krzyzom / Etoſe tego znaku nie miały / zas oney Reverentiey nie czylili.

Argumenta błędnych Heretykow, przećinko oddawaniu czci Krzyżowi Świętemu.

N Przed Bogomibes / y Petrobusiani ten maſa Argument. Krzyz Chrystuſowi przyſioſi boleſć y śmierć ſromotno. Tedy ci Etoſy Chrystuſam iluo / Krzyz iego nie maſa mieć w uczciwości / ale raczej onym brzydzić ſie maſo.

Drugi Argument. Źa bieſcnego y głupiego od wſyftliſt ten bylby rozumiany Syn / Etoſy ſubienice Ojca ſwego / na ktorę byl obieſony cieli / y woney ſie koſyal. A je Chrystus ſromotno śmierć na Krzyzu clerpial. Teby Krzyżowi iego / nic ma ſie żadna uczciwość oddawać / y owszem onym powinien ſie koſdy brzydzić.

Trzeci Argument. Jeſliſ mamy wypiftie Krzyz czcić / reverentia onym oddawać / iſ Chrystus na Krzyzu umarł. Tedy teſ y inſe podobne rzeczy / Etoſy ſi Cielo iego dotykalo / takie ich wizerunki / y poſobiſtwa mamy mieć w uczciwości / iako to nprizyklad / iſ grot iego w Etoym byl poſkorany / czilemy: tedy teſ y

Drugie Księgi, Wtora Część.

też y wąstkie groby względem tego mamy mieć w rozciętości; także y wąstkie zoby/ iż gdy się Narodził we złobie/ był położony / y wąstkie stupi/ bicz/ gwoździe/ gębi/ wlocznie/narzec y wąstkie ofiary/ iż na osie wieżają do Hierusalem.

Czwarty Argument/ jest Klaudiusz Caurnens/ który mówi/ iż iż ktorzy caca Krzyż Chrystusow/ y pochala się w intern/ nikt śledziu i nieprzyjacielom jego ktorzy się ślepyli z głowy y śmierci jego/ a zas śmiedli się ziego Smartnych roszczeń/ tako przedtemnym sposobem przyjaciele jego śmecha się z głową jego/ a Smartnych roszczenia tego się wesoła.

Piąty Argument jest Wniekleophilis. Jeżeli ma się Krzyż części względem tego/ iż się dotycza członków Chrystusowych/ albo względem tego/ iż jest instrumentem męki jego. Tedy podobnem sposobem mielibyśmy oddawać rozciętość y Judaszowym miergom/ którymi się twarzy Chrystusowcy onego całujec kiedykolwiek; y tele Annagowego flugi/ którego policzkował/ także reetylą ktorzy go Krzyżowali.

szósty Argument Centurianow. Przynawiał tako moc Dostę Charakterom/ iż to rzecz zła: albowiem to se superstycie/ y zabobony ktorym niegodzi się przypisować mocy nad przynadżenie. A jeszcze tylko Krzyża/ y figura tego nic innego nie sa/ tylko nic taki Charakter/ ktorym Papieżnicy przynawiają moc wyprzedzania Czartow/ co robą wąstkie/ y zie przypabli obwałac/ y oni takich misków Krzyża zająwiać/ na plecenie dhorów; y dla szczęścia w wąstkich sprawach swoich. Tedy oni bawią się superstylami albo zabobonami.

Odpowiedź na te Argumenta Heretyckie.

Na Pierwszy Argument tak się odpowiada. Iż Krzyż nie tylko ko bolesć y wąstko przyniosły Chrystusowi Panu/ iż ob głoszonych nieprzyjaciolach swoich dybow y pogan nieśmiertnych taki Chrystus nie może ćerpiać. Ale taka przyniosły rozesie y posytek/ albowiem przes

O Skarbic nigdy nieprzebranej.

przes Krzyż Czarta zwycięski/ y Narod ludzi od śmierci świata/ istoty wybawili/ y olatego przyszedł na ten świat rożnowy na sie naturę ludzka. Dlatego tedy y nierożone przewiąza/ to wesele y chwałatego/ wąstkie bolesci/ które czasu mali swoje ćerpiać dos broniata. Mniemy tedy y ciekiem/ Krzyż tego względem tego/ iż Chrystus Pan na Krzyżu Tryumphował/ aby z ręki Czartow/ stiec/ y śmierci wielu istoty/ nas wybawili/ przes Krzyż/ który sobie w podobał za Instrument śmierci swojej.

Ta drugi Argument który jest podobny przesłemu tak się też odpowiada. Lubo Chrystus Pan komuś śmierci marł na Krzyżu; ale daleko wiele onemu iż z ręki swej/ iż to z miłością przedkoło narodowi ludzkiemu y dobromolnie uczynił/ y przymował tako się powiedział/ przeklątanego skutku by sie Syn w Subienicy Ojca swego pochali na ktorzy by był/ dla miary Świętey; lubo dla obrony Ojczyzny swej zwiastony/ z ktorzyby lego śmierci tak odważnie nie tylko on sam/ ale y następki dom jego miał by nieśmiertelną chwałę/ a osobliwie gdy leczce dosbroniomie taka śmierć podejmując/ mogąc sie onę wchronić. Dotego Chrystus Pan taką śmierć podjął nie dla wstępku takiego swego; ale dla zbawienia Narodu ludzkiego/ y dobromolnie/ taka mori Jezus Prorok cap. 53. Oblatus est, quia voluit.

Tak trzeci Argument odpowiada. Iż nie będzie za tym/ gdy oddaćmy rozciętość wąstkim Krzyżom/ iż na Krzyżu Chrystus Pan nie miał/ abyśmy też oni mali oddawać/ y wąstkim grobom/ iż Chrystus Pan był w grobie pochowany: takie wąstkie biczom/ stupom/ gwoździom/ y innym instrumentom podobnym tym/ ktorzych nieprzyjaciele Chrystusowi/ do której iego zająwiali; Krzyż albowiem nic innego nam nie rozza y figura tego tylko samego Chrystusa o Pezzjonowanego: dla którego Konstantyn Wielki y inisi Cesarsowie wiarowali to Constitutiāli swemi/ aby zlozyciowom na potym śmierć Krzyżowa nie karano. A taki Krzyż gby widzeliśmy/ kiedy pomysili/ że to Chrystusowi Panu na rożenie śmierci tego

87 Drugiey Księgi, Wtora Część.

iego Krzyżowej jest wifianiony / y dla tego uczciwość onemu czyniemu. Groby zas / y głobi / gwoździe / połpolite ludzie wyściarowali y dała one robić / albo chowac na swoje własne potrzeby / & nie dla istirgo nabożeństwa / dla tego takim rzecząm / nie trzeba Rzeszenciey żadnej oddawać. Jednak gdy by kto sobie Pażeń rojese runk tamtego grobu Chrystusa Pana w którym Ciało jego Przeszczepione podpowadre odpozyczało wymalowanę z nabożeństwa / którego tą y drukowane Obrasy widzeliśmy / y biczę gwoździe / przystosowany III. Ego wykalowaney : tedy y tym powinni się uczciwość oddawać / & żadne profesoraty y dispektować / byla by to zniemoga samego Chrystusocia Pana oczywiona. Skarbet y onego osiątkę / na którym Chrystus Pan triumphał bo żałoszualem / aby go dla tego zniemazał / y Obrośiego / Chrystusaby to byla samego Chrystusa Pana.

III. Czwarty Argument odpowiada. Ji my Katholicy Posiadamy sie w Krzyżu / y on czelony / iż nam jest zakładem zwycięstwa / Triumfu / chwaliły potulicy Chrystusa Pana / y roszczenia napisy dobrodziejsze z Wielki ego Przenajświejszej pochodziacych. Tedy zas sobie responimamy na złość Złomów / y innych nieprzyjaciół tego / Pogonów ktorzy byli przyczynę metu y śmierci jego krokuszący / śmiedli się / leko y sam Chrystus Pan / boleśnie wielkie cierpiąc śmiedli się / ktorzy znutek jego w Wielki Piątek osłabili / y z pięśniemi załosowymi oswiadczyam. Aż zas w dżen Śmierciowych rożańca / z weselem triumphiego wyściaramy

III. Piąty Argument ktorzy test Uwilegħislow Odpowiedź. Ji my czelony te roszczenia ręcezy ktori się dotyczyły Ciał Chrystusa Pana / ktorzy były wolne od nieprawości / y zinowy takię grzechowę. A je margi Judaszowe / były pełne zbrody y złości : ręce tych ktorzy go bicząvali / Chrystem Koronowali / Krzyżowali / rozaniem tuncieiego Przenadrosszej niesieni byli zamazane ; dla tego się nieni brzydziemy / leko się sam Chrystus Pan brzydził zdradliwym pocałowaniem Judaszowym / iako się potażu-

te żony do

leżonych slowiego. O Iuda , osculo tradis Filium hominis , zacsym y my mamy się onym brzydzić : gdybyśmy dlbowiem rogledem tego / iż siedotykały Ciało Chrystusa Pana / dcieliata a uczciwość onym oddawać / tedy ta złemalaby się na samego zdrowego Judeasa y inchybie nieprzyjaciola jego / iako Philosoph powiedział / Actus sunt suppositorum.

Do tego członki ich były instrumenta animata coniuncta supposito, tamte zas / iako to bicze / Korona Cierńowa / Krzyż / gwoździe / naczynie / &c. były instrumenta separata, dla tegoż gdy onym uczciwość wyzrodzamy rogledem tego / iż się dotyczyły Ciało Przenajświejszego Chrystusa Pana / wyfikta ta złama się na samego Zwaniela świątą / a nieprzyjaciolom tego / ktorzy tych instrumentów zazwyczajku zamordowaniu tego / bynamsiey niesłużi / y owszem złezliwość willa z tą popadala / iako się to luž deklrowało.

III. Szósty Argument. Centuriatorow / ktorzy to nmas wiado / albo zaddato Katholikom / iż supersticjami y zabobonami się bawią / przypisując moc Boska wielka nasmieniemu Zwłokowi Krzyża swietego / ktorze Krzyżyki / albo znaki Krzyża / monia / nic innego nie są / tylko nie istnie Charakterzy. Odpowiadają się na to. Ji bialeko wielka jest rożność między Charakterami Czarnotakimi / figurami Krzyża Chrystusowego / Charakterzy albowiem ich / lektu maia iaka moc bo uzdrocenia : tedy to maia ex parte cum Dæmonie , z umoru ktorego Ligromonty albo Czarnotakie żniła z Czartem / ktoremu się oddał z duszą y cialem / aby mu takię a takię charakterzy były pomocne / y żomu inżemu ktorzy iż zdrzywiali / lubo przy sobie trzymali. Krzyżom iżas Świętemu / lub o nasmieniem figurze y żadkowi jego przypisujemy moc Boska / nietylko na uzdrocenie Chorob niskich / ale tą na piorunie czarów / y odpędzenie śamicz czartow / y infascinację od nich / iako Archiduński Ściety o tym pisze. Lib. de Incarnat. Dni. Signo , inquit, Crucis omnia Magica compescuntur , venefici inefficiantur .

III. 2

249

catia sunt, y baley morei/ veniat, qui iustorum experimen-
tum capere velit, & in ipsis præstigiis Daemonum, & impo-
sturis vaticiniorum, & in miraculis Magiae viatur signo Cru-
cis, ab ipso deriso, non enq; Christi inuocet, & videbit
quomodo eius rei metu Dæmones fugiant, vaticinia con-
quiescant, & Magiae, & beneficia iaceant. Eto tego chcespro-
borowac/ mowi ten Święty Doktor/ iako znak Krzyża Świętego
psule stuki Czarnoksięstwie, nichd na ten czas tylko do swych stuk/
Czarnoksięstwie zazie znaku Krzyża s. z twego on nasmiewiss
cyni/ y bedzie wzywali Imienia Chrystusowego, obacz iako Czars-
twie puya no vciezkie/ y odpowiedzi ich o rzeczach przyslych/ o
ktore beda ich pytac vskroso/ y tego stuki Czarnoksięstwie żadnej
władzy mieć nie beda.

Belarmin. in Alleg. cap. 30. Trzy stuki Krzyża Świętego upatruię: Pierwszy powiedza/ iż Czartów strasz/ y onym precz
odpedza. Drugi iż oddala choroby y tuse roszelie gle przypadek.
Trzeci iż powłaca te rzeczy które sie za dalem iego świętem iegnasię.
Pierwszy stuk pochodzil ze trzech przyczyn/ to jest/ z Uprzechens
szy czarta które mu iest Krzyż straszny/ na którym onemu Chrystus
Cen moc odial/ a ten skarco na niego pochodzil ex opere operato
Sanctissimæ Crucis. Drugi stuk pochodzil ex opere operantis,
znabojniwsza y wielki wiary o mocy Krzyża Świętego/ tes-
go/ który onego żałuya z wiekszo vñoscią w swyj potrzebach.
Trzeci stuk pochodzil ex vitroq;, tam ex opere operato, quam
ex opere operantis: to jest/ iż y moc/ albo władza Krzyża S.
to sprawia/ y nabożenstwo i vñoscio tego, który go żałuya z ina-
tentia względem całego effectu ob Pana Bogu.

ROZDZIAŁ X.

*Stusnie Kátholicy przed Krzyszem Świętym, y przed
Obrazami Świętymi, modlitwy swe zwykli klęczac
odprawowac.*

Módl się

Modlitwy Święte aby były przyjemniejsze Panu Bogu/ te-
dy iako znakie iż a pokora mała sie onemu ofiarowac: Eto
ra pokora szelakiem znakami powierzchniem Manifestatowi ie-
go Świętemu zrostli ludzie nabożni oemiadzdc: iako gdy przed
Nasmiertnym Salutamentem na kolana swe opadają/ a przy tym
blia sie wo pierśl/ lubo rece swe ku niebu podnośo/ albo też czasem
prostacie czynią leżąc Krzyżem na siem/ według nadchodzienia
Ducha Świętego; iako Thomas Święty mowi. Genu flecti-
mus nostram infirmitatem designantes in comparatione ad
Deum. Prosternimus autem nos, quasi profitentes nos nihil
esse ex nobis 22. q. 84. ar. 2. ad 2.

A iż Obrazom Boßim nie iuſa czesc/ albo Reverentia mas-
my oddawać/ tylko te/ które sie Bogu samemu oddaje/ Cultum
Lauric, iako sie to przedtem pokazało/ tedy też stuſnie z tekstem
Ceremoniami odprawiamy nasze nabożeństwo przed Obrazami
Boßimi cultum latr: onym oddawajac/ qui honor redundat in Prototypum ipsum.

Gdy zaś ty d. ie Ceremonię albo źnakom powierzchniowym pos-
kory naszej na modlitwie do Świętych Bożych zażywamy/ iako to
osobliwie pokazyujemy/ przed Obróżami Panny Przenasmiertej
Bożej Matki i Petronii naszej/ także przed Obróżami Anio-
low/ y innych Świętych Bożych.

Niewierni Heretycy/ przypisują to tym Kátholikom nie iście
bałkochwalsko, bedac tego rozumienia/ iż żadnemu sprawżeniu
nie godzi się to Pielegnacy/ Reverentiey czynić przeklekanie/ albo przes-
wadanie na siem/ tylko samemu Bogu/ co y piśmem Świę-
tym mówiąc się dowodząc.

Slaprid' z onej historyey Hester. 12. o Márdochreuszu/ o
którym Dísmo Święte ręspomina/ iako roszczenia się y niechciał
klać przed Zmieriem/ pierwszym na dworze króla Aluerusa/
gdy miał mu Dworzanie iż káterentie oddawali: czego dał sam
te przesypna aby się nie zdali mowi/ czieli Boßiey przeność od Bos-

ta

ga na

gānac̄zlowickā. Timui, inquit, ne honorem Dei transferrem
in hominem, & ne quenquam adorarem excepto Deo meo.

Drugi dowód mala : Dziejow Apostolskich Acto. 10. Kto
by Cornelius Centurio zaprosił był Piotra Świętego do ślebie
zrośnięcia Bożego przez Anioła / aby był z Aroną i kramy Świętej /
aby niego informował. Co gdy wczynił / Centurio gdy już przyp-
bliział się Piotra Świętego wiązał mu głowę / zabić zaszyty mu
drogi / wpadł na twardz swoje przed nogami jego / taka mu krew
krentia oddziałac : & Piotr Święty rzecze do niego / mieliście nie czyn-
tego / albowiem ja jestem złomiekiem iako ty ; cym dał znac
Piotr Święty / iż samemu tylko Bogu ska Reuerentia należy.

Czeci dowód ex Lib. Apocalip 19. Jan Święty Anioł
lowi temu / który mu oszeczył twierdzenie Boskie / gdy był
wczynił taka reuerentia : zabronił mu tego Anioł Święty mówiąc /
do niego / patrz abyś tego nie czynil / albowiem ja jestem pospos-
łu z tobą sluga Bożym / onemu tedy oddać ten ukon. **O**cym sam
Jan Święty to referuje o sobie / Cecidi, inquit, ante pedes eius,
ut adorarem eum, & dixit mihi, vide ne feceris, conseruūs
tuus sum, & Fratrum tuorum habentium testimonium Ie-
su. Deum adora.

Jejscze to potwierdzale : Zdjęcia Proroka / iż te części albo
Reuerentię Etora Bogu oddajemy / nienomośmy oncy żadnemu
stworzeniu oddarować / albowiem Bog z tym sietak deklarował
przed tymże Prorokiem. Gloriam meam alteri non dabo.
Isaia 43.

Thomass Święty Doktor Anielski 22. q. 84. & sequen-
ti, traktując te Controversie potażnie to art. 2. iż częśc / Etora
Bogu samemu przez znaki powierszone powinnismy oddawać
według prawa Boskiego / & de lege naturae; ale iest infia / tylo
to samo Sacrificium, Ofiara święta

W Starym Zatonie pospolicie na ofiary Bogu zabiiano bys-
zla / Etore ofiary nazywano / Victimas, holocausta, holtias pa-
cificas.

cificas. Taki tedy ofiary / tylko samemu Bogu slużyły ; Atto-
by podobne ofiary wezyły się stworzeniu jego / albo Cudzym Bogom
oddarować / taki miał być śmierć Karany / według prawe Moys-
zeszowego. Exod. 22. Qui immolat Diis occidetur, præter Do-
mino soli.

W nowym zas Zatonie / oddale się ofiara Bogu powiedzna/
osobliwie per Sacrificium przez odprawianie Mszy Świętej /
w których sie Bogu Ojcu / Etore i Etrem Syna jego Chrystusa
Jezusa ofiarując / Etore Msie Święte odprawia się za żywych / &
zmartwych samemu Bogu : lubo to i na chwałę Świętych czyniemy/
gdz idz Święta celebremy / & to Boga wilebiac / iż taki jest Bli-
awy w Świętych spoidy/ważniac onych iako Patronow naszych.
Co pięknie dellaturie Augustyn Święty / Lib. 8. de Ciuit. Dei.
Non constituimus, inquit, Martyribus Templa Sacerdotalia,
quoniam non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus. Vnde
Sacerdos non dicit, offero tibi Sacrificium Petre, vel
Paule, sed Deo de illorum victoriis gratias agimus, & nos
ad imitationem eorum exhortamur, apud S. Thomam q. 85.
ar. 2. ad 3.

Ofiera zas prywatna Bożego człowieka / nie iest infia / tylo
serce jego strugone / iako David Święty poniebział ; Sacrificium
Deo, Spiritus contribulatus ; przez Etore Sacrificium ofi-
ruje się Bogu / celowiet Stworzycielowi serca / w których wypa-
tło lego Błogosławienstwo swistlo / iako monach Thomas Święty / vt supra.
Anima autem se offert Deo in Sacrificium si-
cut principio suæ Creationis, & sicut fini suæ beatificatio-
nis. **E**tatio tedy Ofiara człowieka Bożego powinien Bogu osiądać
częst przesz znaki powieszczone / to iest / primo & principaliter, przesz
przytomowanie Eucharistii Świętej / Etore sa signa externa
interioris affectus erga Deum. **T**akże secundario, przesz roga
flaszanie jego głosami naszymi / iako to śpiewaniem hymnow /
lubo innymi piosenkami Etorem wyrażanie dobroć jego / milosier-

dzie mienionione / wsięmoćnośc / y infie attrybuta iego wysławiamy / które gdy kto si sy / zeras przyznawa / iż sie to nie somu inszemu dawala / ale samemu Bogu daje.

Tę zaś znaki powierzchne / pokorney modlitwy / albo suppli-
tationey / które sie dajeja przez elefant / albo prostratię nie żałosze
znaczą cześć Boża non enim denotant aut designant ab-
solute & per se cultum latrīx , verū quandoq; sunt signa
interioris Dulicæ . Značamy albowiem nie tylko przed Ełasmięt-
sym Sacerdotem / lube przed Krucifixem ; ale tež przed Obrā-
zem Panny Przenaświetlęcy / y przed infiymi Świętemi / y czasem
prostracie podając na twarz swoje na ziemi / przed niem / czynimy .
Gdy tež tablie znaki pokory przed Ełasmiętym Sacerdotem /
albo Obratami Świętemi poświętemy / kiedy sie dorozumiewa / iż
onym Bożą reverentia oddajemy . Gdy zaś te ceremonie labo-
żenstwa powierzchnego poświętemy przed Obratami Świętych
Bożych / tedy tym dajemy znak / iż onym te części y reverentia ods-
dajemy / które Świętem fāmym należą cultum Dulicæ , vel Hy-
perdulia Panny Przenaświetlęcy Bożej Rodzicielce .

Kied / zaś trafi sie widzieć taka reverentia czyniący przed
wysokością late świątę tego / iadex tego nie może rosumieć / aby
ten Bożą cześć oddawał człowiekowi fizytelnemu / y onemu Bo-
żemu przypisował : ale iż mu oddać vłos swoj pokorny in ordi-
ne ad Cultum Dulicæ Ciuilis , co sie przytrafią przy supplikach
ludzi utrapionych / którzy aby przedze mogli pobuścić Pa-
nowi Illozym do milisierdzie przedimko sobie / albo ucznienia
sprawiedliwości / zaokęli wiec czasem padać przed niem / na ziemi
na twarz swoje . Czego wszystkiego znajdują się wiele przy-
kładów y w Piśmie Świętym .

Co sie tkinie Reverentie Świętym Bożym / iż to nie jest
Idololatria oddawac im taki vłos przez prostracie na ziemi / ale
tylko znak wielkiej pokory w oddawaniu im uczciwości .

Na przed pokazuje sie to ex Lib. Genes. 13. I; Abrabam

taka

taka reverentia oddał Aniołom S. in Conuale Mambre , tedy
tak o tym Pismo S. wspomina . Quos cum vidisset , cucurrit
in occursum corū de ostio tabernaculi , & adorauit in terram .

Drugi przykład to jest Numer. 22. Gdy Balaam ischał
na Oslicy zloręczęc Izraelitom / zastapił mu Anioł droge ; doby-
tem mieczem / którego tylko sarma Oslica zrezywidział / dla cze-
go z Balaamem dalej postępować nie śmiał : gdy tedy Oslica mocna
bitem Balaam wzbielał / aby z nim dalej postępował / zatym Bog
Balaamowi oczy otworzył aby widział / iż go Aniołiego Świętego
hamule / którego gdy obaczył / zaraż padł na ziemię przed nim po-
klon mu tak oddał . Aperuit Dominus oculos Balaam , &
vidit Angelum stantem in via euaginato gladio , adorauitq;
cum pronus in terra . &c .

Trzeci przykład podobny Lib. Iosue 5. Gdy ten Hetman
ludu Bożego / wpatrował mury Miasta Jerichu / y skoreby stro-
ny miał do niego sturm przypuścić : pokazał mu sie Anioł Świę-
ty z mieczem dobytem / przed Etorem wpadły na ziemię Jozue pyta-
go pokorne . Co pan moy mówi do slugi swego &c . Cecidit
Iosue pronus in terram , & adorans ait , Quid Dominus
meus loquitur ad seruum .

Czwarty Przykład 1. Reg. 28 Samiel Proor gdy po
śmierci swej pokazał sie Saulowi Królowi według effectionis
iego / takoz mu Reverentia oddał ten Król Saul / wpadł na
ziemię przed nim . Oczym tak jest w Piśmie Świętym Intellexit
Saul quod Samuel esset , & inclinavit se super faciem suam
in terra , & adorauit .

Wiele sie może innych pokazów pokazów znajdować w
Piśmie Świętym / iż Świętym Bożym oddawać te Reverentia
per genu flexionem & prostrationem nietest Idolatria , ale sa-
signa humiliis deprecationis & Reverentiae , co sie lepiej pokaz-
ują : tycze Ceremoniey / których świat swyki zaszywać in ordine
ad suum Cultum Dulicæ Ciuilis .

A iż nietylko Świętym Bożym, ale też y ludziom świętym na godnościach wysokich będącym, zwykle czasem świat oddawać tą Reverentią przez klękanie, lubo upadanie na ziemię przed niemi na twarz swoją, pokazuje się to z Pisma Świętego.

Naprzod z stronę kłekania / przykład tego jest dosyć jasny. Genes. 41. Gdy Pharaon Król Egiptu Josephus Patriarcha postanowił na przedniętym po sobie we wspaniałym królestwie / aby to krózemu było wiadome / przybrał go w siedzibie kościoła a w pierścieniu złotym z relikwii swojej / włożył go na palec tego / y dając złoty na byle lego / kazał go wstawić na mozo swego / y robiąc mu wiadomość roszczał / aby wszyscy przed niem kłekali / y wiedzieli go być przełożonym nad wspaniałem Egiptem. Tuluq; Pharaon annulum de manu sua, & dedit cum in manu eius : Vestimentumq; cum stola byssina, & collo torquem auream circumposuit. Fecitq; cum ascendere super currum suum secundum, clamante praecone, vt omnes coram eo genu flebant, & Praepositum esse scirent vniuersa terrae Egipti. Gdyby teby ten Patriarcha Święty wiedział / iż kłekanie Bogu tylko samemu należy / nigdyby nató nie pozwolił / aby ludzie przed niem kłekali / y uczciwość ta / która według opinie Zbawicielskiej samemu Bogu należy / oneiemu oddawałi / y przywalałscialt.

Ante tē Mardonius do tego przypuszcza / aby Zimanchet oddawał cześć Bosku / żaden albowiem onemu kłekwanie przypisował / ant też o sobie to on rozumiał ; ale żeby mu iako na przewinienie samemu dworze królewskim zwoływać reverentia uczynił / kłekając przed niem z drugiem.

Z stronę zaś upadania na ziemię przed zwierzchnikami ściele święteka. Jest y tego wiele przykładów w Pismie S. Czytamy Genes. 33. Gdy Jacob Patriarcha wracał sie do

Ojczyzny

Ojczyzny swojej / z Mezopotanię / a przygodę illo mu sie witać z Bratem swym Esau / który mu przedtem śmiertelnie odkaśwał / dla którego wielce sie go obawiał. Ten Esau wojownik przeciwnie nieni mu iako królu swemu z czterema setem Piezow / y luź przylizal sie ku nim / Tedy Jacob siedem rąkow upadał na twarz swoje przed nim / uklony mu te dawał / y taki wdzięcznie y mille był przyjęty obiego. O czym tak wspomina Pismo Święte. Et ipse Iacob progrediens adorauit pronus in terram septies, donec appropinquaret Frater eius. Curens itaq; Esau obuiam Fratri suo, amplexatus est eum ; stringensq; collum eius & osculans fleuit.

Drugi przykład 3. Reg. 3. gdy Nathan Prorok Boży przyszedł do Dawida Króla przyczynić się za Salomonem / aby go po sobie zoszło illo na stolku swym królewskim / upadł na twarz swego śliemie przed Dawidem / nim do niego począł rzecz swois prawic. Cumq; introisset Nathan in conspectu Regis & adorasset eum pronus in terram &c. Jesli licet Prorok Święty oddawał taka Reverentia Maledictori królewskiemu : toż mamy rozumieć / y o innych / ktorzy poobawnym sposobem oddało uklony swe godności święteckie. Iako toż uczynił Miphilezeth syn Jonathę. 2. Reg. cap. 9. Cum autem venisset Miphilezeth Filius Ionathę Filii Saul ad Dauid, corruit in faciem suam, & adorauit.

Judyth także Święta / taki uklon oddała Zolofernemu / Paganinowi / o czym taki jest w Pismie Świętym Judith 10. Videns itaq; Iudith Holophernem, & in faciem eius intendisset, adorauit prostrans se in terram, & eleuauerunt eam scrui Holophernis iubente Domino suo.

Piętnie to dosyć deklaruje Thomas Święty Doktor Anselmus 22. q. 84. ar. 1. ad 1. Iako toznaki te powierzchne uczciwości fliszczy mojego Bogu / y jego stworzeniu / przez naruszenia tego honoru Boskiego / nprikład / iż tym nie narusamy honoru Boskiego

go / kiedy przed Naszwistym Sakramentem / głowe nasze obryzgamy / & onemu się składaćmy: & potym według polityki ewangelowej / podobnymże sposobem Reverentia ludziom godnym oddaliemy. **N**atura tedy tego Doktora Świętego o tym taka jest. Ad pri-
mum ergo Dicendum: quod Deo debetur reverentia pro-
pter eius excellentiam, quæ aliquibus Creaturis communi-
catur non secundum qualitatem, sed secundum quandam
participationem. Et ideo alia veneratione veneramur De-
um, quod pertinet ad latratię; & alia veneratione quasdam
excellentes Creaturas, quod pertinet ad Duliam, de qua post
dicetur. Et quia ea, quæ exterius aguntur, signa sunt inte-
rioris Reverentiae, quædam exteriora ad reverentiam perti-
nentia, exhibentur excellentibus Creaturis, inter quæ maxi-
mum est; Adoratio: sed aliquid est, quod soli Deo exhibi-
etur, scilicet Sacrificium. Vnde Augustinus dicit, in 10.
de Ciuit. Dei. Multa de cultu Dluino usurpata sunt, quæ
honoribus deferuntur humanis, siue humilitate nimia, siue
adulatione pestifera: ita tamen, quod quibus ea deferun-
tur, homines haberentur, qui dicuntur colendi & adorandi
(si autem multum eis additur) & adorandi. Quis vero
Sacrificandum censuit, nisi ei, quem Deum aut sciuit,
aut putauit, aut finxit? Secundum reverentiam ergo quæ
creatüræ excellenti debetur, Nathan adorauit Dauid. Se-
cundum autem reverentiam quæ debetur Deo, Mardochæ-
us noluit adorare Aman, timens ne honorem Dei transfe-
ret ad hominem, vt dicitur Hester. 3. Et similiter secundum
reverentiam debitam Creaturæ excellenti, Abraham adora-
uit Angelos, & etiam Iosue, vt legitur Iosue 5. Quamuis
possit intelligi, quod adorauerit adoratione latræ Deum,
qui in persona Angeli apparebat & loquebatur. Secundum
autem reverentiam quæ debetur Deo prohibitus est Ioan-
nes Angelum adorare, Apocalyp. vlt. Tum ad ostenden-
dam

O Skarbie nigdy nieprzebrane.

dam dignitatem hominis, quam adeptus est per Christum,
vt Angelis æquetur: Vnde ibi subditur. Conseruus tuus
sum, & Fratrum tuorum: Tum etiam ad excludendum
idolatrię occasionem. Vnde subditur, Deum adora.

Štorey nauki Thomasa Świętego wiele się Argumentów
tom przeciwnych znoś, gdy bosoje dobrze uważać.

Odpowiedź na Argumenta przeciwne.

Nisi Pierwszy Argument odpowiada się. **I**ls Mardonius Bogu tylko samemu swojemu był przedtem taką Reverentią przes-
nem aby się nie zdął tem czci cultum latræ, ktora Bogu tak oddawa-
czej pospolity w Żydów taką Bogu reverentią oddawać. Jednak
był ten zwyczaj, przes Małanie oddawać wszelkość Pánom na gos-
dnosci wysokiem wysozonym: roszczeniem, iż by był przes to nie
zgrzebył. Elektrac przes Zmárem, Cultum non Latræ, sed
Dulæ Ciuilis intendendo, nisi forte ratione scandali, gdyby
nie drudzy z tego niezgorzelii: wieleby się albowiem z tego meglo
było zgorzelic z Żydow roszczać to o niem, iż przenosi się do
Pogon od Żydow, względem Ceremoniey w oddawaniu czci Bo-
gu prawdziwemu.

Kubo' to był zwyczaj pospolity w Żydów samemu Bogu taki
twarz sioła na ślemi: jednak trafiały się także okazje i ludziom
Soczym / iż za obiawieniem onym Aniołom Bosydi / po-
dobna reverentia im swojeli byli czynić / tydzie znaków potory
zajmować do oddawania onym wszelkości Cultum non Latræ;
mi obiawieni.

II Drugi Argument ex Actis Apostolorum, odpowiadający Hieronimom Świętym / Libro contra Vigilantium. Jis Cornelius leżcząc leżąc dostatecznie informowany z strony Włady Świętej / kwestią w Piotrze S. był moc Hostie; przypisał mu niewielkie Hostwo / rozumiejąc go być leżącego / Bogiem malejącym: względem czego/ more gentilitio, chciał mu oddać ekton Hosti / jako tej sytuacji o Partie Świętem y Wielkim Apostolów Świętych/ toż rozumiejąc / iż był ex diis minoribus: na ofiara onym/ wolią duchu zabić/czego im Zapołolomie Święci nie dopuścili/ mówiąc do nich/ je y my testem ludzmi/ taki y nowy. w czym też y Piotr Święty Korneliusa napominał.

Chryzostom Święty tez zas. jest opinie / iż Cornelius Piastrowi Świętemu taka część oddawał/ nie jako Bogu/ ale jako idolem Prorokowi / y ludze wielkiemu Bożemu: iednak y tez części Piotr Święty z powody swej niedziałal sobie przypisać.

III Trzeci Argument odpowiadający Thomasowi S. 3. Sent. dist. 9. q. 1. ar. 2. q. 6. ad 1. Jis nie była ta intentia Jana Świętego / aby miał oddawać Aniołowi Świętemu część Hostia/ Cultum Latrię: ale tylko reuerentiam Duliz, który leżał części Anioł Święty nie dopuścił sobie oddawać / & to dla trzech przyczyn. I) przedstawiąc tym pokazanie godność Jana Świętego/ iż był zacnieszy nabożniemu Aniołowi Świętych. Druga aby go ochronił od nieostrożnego balsodofialistów / albowiem taki mu się Anioł Święty splendidè pokazał / iż za Chrystusa Pana / mógł go Jan Święty rozumieć/ dla tego go Anioł napominał / iako mówił Augustyn Święty: Sic Angelum apparuisse Ioanni, vt illum esse Christum potuerit Ioannes existimare, & illum vt Christum Deum & hominem adorare, & ideo (inquit Sanctus Augustinus) fuisse Ioannem ab Angelo corrigendum, ne ex errore Diuinum illi Cultum exhibeat. Trzecia przyczyna. Jis Anioł Święty/tym chciał wielką zasność natury ludzkiej pokazać/ względem ziębnoczenia Syna Bożego z natura ludzka.

IV Czwarty Argument latwa odpowieść. Jis iako to nie jest z umyleheniem części Hostie / kiedy w Kościele przed IIgo świętym Eucharystem głowy obływamy/ y onemu sie klaniamy: a potym ludziom godnym z taž Ceremonia/vczętnośc onym oddalemy: albowiem Bogu tak a vczętnośc pokazujemy ex intentione Cultus Latrię : a zas stworzeniu jego / ex intentione Cultus Duliz ciuilis: taki też gdy tamtey ceremonię powierzają vczętnośc zażywamy. Któraby tedy częć samemu tylko Bogu należała/ a żadnemu stworzeniu jego słysząc nie mogła / nie jest inna/ tylko samo Sacrificium , taki w Starym / iako y w nowym Začonie. Aby taka częć marył sie oddawać Komu samemu / oprocz Boga prawdziwego/taki według prawa Bożego/ mabyć śmierć Katany / iako sie myzyc powiedział.

ROZDZIAŁ XI.

Gdy by się komu na Modlitwie Krzyż pokazał, albo Personā Ukrzyżowanego: jeśli takiemu widzeniu się zdrąz oddawać Reverentia, albo częć Boska?

O Kwestią tą y Apparitię Hosti / na ktorych się Włata Święta Katolicka funduje/ które Patriarchowice y Protopcy Święci od Boga mieli / o ktorych Pismo Świete Starego y Nowego Testamentu wspomina / żadna watpliwość nie może być/ aby takim nie miała się oddawać Reverentia / y pełność Właty / przypisać: gdyż y to jest ieden z Artykułów Właty Świętej Katolickiej / iako się to pokazuje ex Concilio Arausiano. Can. 8. & Concilio Trident. Sess. 6. cap. 6.

Kwestią tą/ albo obiawienta Hostie prywatne / które ludzie Święci/ taki w Starym/ iako y Nowym Začonie in lege gratiae od Boga mieli/ lubo nie należa direkte bo Właty Świętej: iesunak y tym/ które osobliwie Kościół Święty potwierdził/ letce febis